केरलपाठावलिः
संस्कृतम्
अक्कादमिक-संस्कृतविद्यालयानां कृते

षष्ठी कक्ष्या

KERALA READER
SANSKRIT
For Academic and Sanskrit Schools

STANDARD VI

Government of Kerala
Department of General Education
2025

राष्ट्रगीतम्

जन-गण-मन-अधिनायक जय हे
भारत-भाग्य-विधाता
पंजाब-सिंधु-गुजरात-मराठा
द्राविड़-उत्कल-बंगा
विंध्य-हिमाचल-यमुना-गंगा
उच्छल-जलधि-तरंगा
तव शुभ नामे जागे, तव शुभ
आशिष मांगे,
गाहे तव जय-गाथा ।
जन-गण-मंगल-दायक जय हे
भारत भाग्य विधाता ।
जय हे, जय हे, जय हे,
जय जय जय जय हे ।

प्रतिज्ञा

भारतं मम राष्ट्रम् । सर्वे भारतीयाः मे भ्रातरः । अहं मम राष्ट्रे स्निह्यामि । तस्य समृद्धायां नानाविधायां च पूर्विकसम्पत्तौ अभिमानी च भवामि । तद्योग्यतां सम्पादयितुं सदा यतिष्ये च । अहं पितरौ गुरूंश्चादरिष्ये, बहुमानयिष्ये च । विनयान्वित एवाहं सदा सर्वैः सह व्यवहरिष्ये, सर्वेषु प्राणिषु दयालुर्वर्तिष्ये च । मम राष्ट्राय राष्ट्रियेभ्यश्चाहं समर्पये स्वसेवाम् । राष्ट्रियाणां योगक्षेमैश्वर्येष्वेवाहम् आत्मनस्तोषं कलयामि ।

State Council of Educational Research and Training (SCERT)

Poojappura, Thiruvananthapuram 695012, Kerala
Website: www.scertkerala.gov.in,
email: scertkerala@gmail.com
Phone: +91 471-2341883, fax: +91 471-231869
First Edition: 2025
Printed at : KBPS, Kakkanad, Kochi-30
©Department of General Education, Government of Kerala

प्रियच्छात्राः,

संस्कृतेः आनन्ददायकं विशालं च लोकं प्रवेष्टुं छात्राणां मार्गदर्शनमेव संस्कृताध्ययनस्य लक्ष्यम् । पञ्चमकक्ष्यायाः पाठ्यपुस्तकस्य नैरन्तर्येण एव षष्ठकक्ष्यायाः पाठ्यपुस्तकमपि सज्जीकृतम् । अस्मिन् पाठ्यपुस्तके सरलया सरसया रीत्या पाठाः समायोजिताः । सुभाषितानि, चित्रकथा, विवरणानि, बालकविता, प्रहेलिका इत्यादिभिः व्यवहाररूपैः सम्पुष्टमिदं पाठ्यपुस्तकम् । राष्ट्रिय-कौशल-योग्यताप्रारूपं (National Skill Qualification Frame work) विज्ञानविनिमयोपाधयश्च अस्मिन् पाठ्यपुस्तके परिगणिताः ।

सर्गवैभवविकासाय स्वतन्त्रचिन्तोद्दीपनाय व्यक्तित्वविकासाय च यथेष्टम् अवसराः अस्मिन् प्रकल्पिताः । पदपरिचयं समार्जयितुं, भाषायाः प्रयोगान् अवगन्तुं, रचनाप्रवर्तनेषु भागं स्वीकर्तुं च पठनानुभवाः उपकारकाः भवेयुः । अस्य पाठ्यपुस्तकस्य परिशीलनेन छात्राः संस्कृतं पठितुं प्रयोक्तुं च सन्नद्धाः भविष्यन्तीति आशासे ।

भवदीयः

डा. जयप्रकाश् आर् के

निदेशकः

राज्यशैक्षिकानुसन्धानप्रशिक्षणपरिषद्, केरलम्

TEXT BOOK DEVELOPMENT COMMITTEE

Advisor

V. Madhavan Pillai, Associate Professor, & HoD Sanskrit (Rtd.), Govt. College for Women, Thiruvananthapuram

Chairperson

Dr. Sujith S, Asst. Professor, Govt Sanskrit College, Thiruvananthapuram

Experts

Dr. Anil Narayanan N, Asst. Professor, Govt. Sanskrit College, Thiruvananthapuram

Unnikrishnan Nair S, H S T (Rtd,) G H S S Kizhakkenchery, Palakkad

Participants

Dr. Aswathy Gopinath, G O H S, Edathanattukara, Palakkad
Babu Thuruthipalli, G U P S Muzhakkoth, Kasaragod
Jayachandran S, B P C, B R C, Parasala, Thiruvananthapuram
Manoj P G, S G U P S, Venmony, Idukki
Prasanthan Puthiyandi, G U P S, Kadamberi, Kannur
Rajesh C S, G H S S, Vellathooval, Idukki
Dr. Vasudevan Namboodiri P K, Edakkeppuram U P S, Kannur
Dr. Vipin G Nair, K G U P S, Elampallur, Kollam
Dr. Vipin Thomas, V O U P S, Punalur, Kollam

Artists

Agith G Krishnan, B R C, Kollamgode, Palakkad
Ashik L, G B H S S, Tirur, Malappuram
Sujay Sudhakaran, Gurulaya, Kilimanoor, Thiruvananthapuram

Academic Coordinator
Dr. Anil D
Research Officer SCERT, Kerala.

राज्यशैक्षिकानुसन्धानप्रशिक्षणपरिषद्, केरलम्
State Council of Educational Research and Training, Kerala

विषयानुक्रमणिका

एककम्		पाठस्य नाम	व्यवहाररूपम्	पुटसंख्या
१ जीवनं सुन्दरम्	१	मधुरं रुचिरम्	सुभाषितम्	07 - 17
	२	आपदि मित्रं मित्रम्	चित्रकथा	18 - 28
	३	शास्त्रकौतुकम्	शास्त्रसाहित्यम्	29 - 36
२ जीवनयात्रा	४	तीरात् पारम्	बालकविता	37 - 45
	५	आहिमाचलम्	विवरणम्	46 - 54
	६	भीमाकारं पश्यामः	सम्भाषणम्	55 - 63
३ जीवनविजयः	७	जय सन्ततम्	सचित्रविवरणण्	64 - 75
	८	बाबा साहेब् अम्बेद्कर्	लघुविवरणम्	76 - 83
४ जीवनं भुवनम्	९	अग्रे गच्छामः	प्रभाषणम्	84 - 91
	१०	वदाम किम् ?	प्रहेलिका	92 - 101

ഭാരതത്തിന്റെ ഭരണഘടന

ആമുഖം

ഭാരതത്തിലെ ജനങ്ങളായ നാം ഭാരതത്തെ ഒരു [1]**[പരമാധികാര സ്ഥിതിസമത്വ മതേതര ജനാധിപത്യ റിപ്പബ്ലിക്കായി]** സംവിധാനം ചെയ്യുവാനും അതിലെ പൗരന്മാർക്കെല്ലാം:

സാമൂഹ്യവും സാമ്പത്തികവും രാഷ്ട്രീയവും ആയ **നീതിയും;**

ചിന്തയ്ക്കും ആശയപ്രകടനത്തിനും വിശ്വാസത്തിനും മതനിഷ്ഠയ്ക്കും ആരാധനയ്ക്കും ഉള്ള **സ്വാതന്ത്ര്യവും;**

പദവിയിലും അവസരത്തിലും **സമത്വവും;**
സംപ്രാപ്തമാക്കുവാനും;

അവർക്കെല്ലാമിടയിൽ

വ്യക്തിയുടെ അന്തസ്സും [2][രാഷ്ട്രത്തിന്റെ ഐക്യവും അഖണ്ഡതയും] ഉറപ്പുവരുത്തിക്കൊണ്ട് **സാഹോദര്യം** പുലർത്തുവാനും;

സഗൗരവം തീരുമാനിച്ചിരിക്കയാൽ;

നമ്മുടെ ഭരണഘടനാ നിർമ്മാണസഭയിൽ ഈ 1949 നവംബർ ഇരുപത്താറാം ദിവസം **ഇതിനാൽ ഈ ഭരണഘടനയെ സ്വീകരിക്കുകയും നിയമമാക്കുകയും നമുക്കു തന്നെ പ്രദാനം ചെയ്യുകയും ചെയ്യുന്നു.**

---

1. 1976 - ലെ ഭരണഘടന (നാല്പത്തിരണ്ടാം ഭേദഗതി) ആക്റ്റ് 2-ാം വകുപ്പു പ്രകാരം "പരമാധികാര ജനാധിപത്യ റിപ്പബ്ലിക്" എന്നതിന് പകരം ചേർത്തത് (3.1.1977 മുതൽ പ്രാബല്യം).
2. മേല്പറഞ്ഞ ആക്റ്റ് 2-ാം വകുപ്പു പ്രകാരം "രാഷ്ട്രത്തിന്റെ ഐക്യം" എന്നതിനു പകരം ചേർത്തത് (3.1.1977 മുതൽ പ്രാബല്യം).

एककम् १

जीवनं मनोहरम्

स्नेहः, साहोदर्यम्, क्षमा, अनुकम्पा, विश्वस्तता, सहायमनस्कता इत्यादयः सद्गुणाः मानवजीवने अत्यन्तापेक्षिताः भवन्ति। गुणान् एतान् विहाय मानवजीवनम् अपूर्णम् असुन्दरं च भवेत्। एतानां धार्मिकमूल्यानां स्वांशीकरणाय शास्त्रानुगुणजीवनाय एवं जीवितपुरोगत्यै च गुणाधिष्ठितविद्याभ्यासः अवश्यं समार्जनीयो भवेत्। एतदर्थं सहायकाः मधुरं रुचिरम्, आपदि मित्रं मित्रम्, शास्त्रकौतुकं चेति त्रयः पाठाः एककेऽस्मिन् समायोजिताः भवन्ति।

प्रथमः पाठः

मधुरं रुचिरम्

महतः समूहस्य निर्माणाय धार्मिकमूल्यानि परिपालनीयानि एव। अतः मानवजीवने धार्मिकमूल्यानां स्वांशीकरणम् अवश्यं भवति। तदर्थं सुभाषितानि महदुपकारकाणि भवन्ति। तादृशानि त्रीणि सुभाषितानि पाठेऽस्मिन् प्रतिपाद्यन्ते।

ऐक्यं बलं समाजस्य
तदभावे स दुर्बलः।
तस्मादैक्यं प्रशंसन्ति
दृढं राष्ट्रहितैषिणः॥

पदच्छेदः

तस्मादैक्यम् - तस्मात् + ऐक्यम्

अन्वयः

ऐक्यं समाजस्य बलम् (भवति)। तदभावे सः(समाजः) दुर्बलः (भवति)। तस्मात् राष्ट्रहितैषिणः दृढम् ऐक्यं प्रशंसन्ति।

सारांशः

समूहस्य बलम् ऐकमत्यं भवति। तस्य अभावे समाजः दुर्बलः भवति। तस्मात् राष्ट्रहितम् इच्छन्तः जनाः ऐक्यं ध्रुवं प्रशंसन्ति।

न कश्चिदपि जानाति
किं कस्य श्वो भविष्यति ।
अतः श्वः करणीयानि
कुर्यादद्यैव बुद्धिमान् ॥

पदच्छेदः

कश्चिदपि	-	कश्चित् + अपि
श्वो भविष्यति	-	श्वः + भविष्यति
कुर्यादद्यैव	-	कुर्यात् + अद्य + एव

अन्वयः

किं कस्य श्वः भविष्यति (इति) कश्चित् अपि न जानाति। अतः बुद्धिमान् श्वः करणीयानि (कार्याणि) अद्य एव कुर्यात्।

सारांशः

आगामिनि निमेषे किं भविष्यति इति यःकोऽपि न जानाति। अतः बुद्धिमन्तः समूहहितैषिणः सज्जनाः श्वस्तनकार्येषु अद्यैव सज्जाः भवेयुः।

सर्वः सर्वं न जानाति
सर्वज्ञो नास्ति कश्चन।
नैकत्र परिनिष्ठास्ति
ज्ञानस्य पुरुषे क्वचित् ॥

पदच्छेदः

नास्ति	-	न + अस्ति
परिनिष्ठास्ति	-	परिनिष्ठा + अस्ति
नैकत्र	-	न + एकत्र

विग्रहः

सर्वज्ञः	-	सर्वं जानाति इति

अन्वयः

सर्वः सर्वं न जानाति। कश्चन सर्वज्ञः नास्ति। ज्ञानस्य एकत्र क्वचित् पुरुषे (वा) परिनिष्ठा नास्ति।

सारांशः

सर्वः (सर्वे जनाः) सर्वं वस्तुतत्त्वं न जानाति। तथैव कश्चन पुमानपि सर्वज्ञः न भवति। यतः ज्ञानस्य स्थितिः एकत्र (सभायां वा देशे वा) तथा कस्मिंश्चित् पुरुषे वा न वर्तते इति।

पठनप्रवर्तनानि

उच्चैः वदतु ।

त्रिचक्रिका

नौका

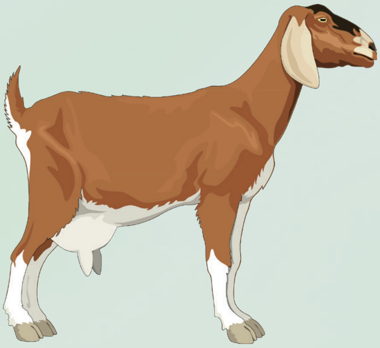

अजा

वीणा

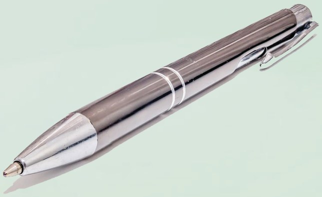

लेखनी

महिषी

वाक्यानि उच्चैः वदतु लिखतु च ।

मातामही अजां आनयति ।

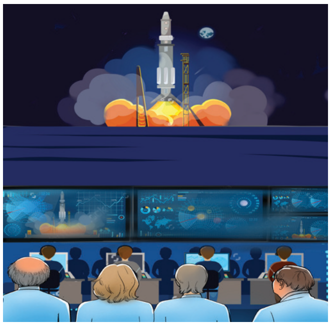

शास्त्रज्ञाः विक्षेपणीं प्रेषयन्ति ।

बालः .... (वीणा) वादयति ।

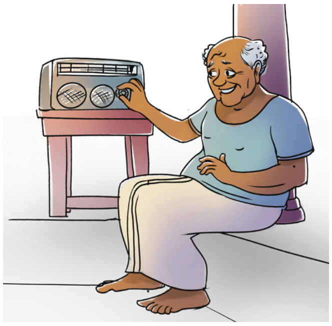

पितामहः .... (आकाशवाणी) श्रृणोति ।

सुभाषितं भावात्मकतया व्यक्तिशः सङ्घशः वा विद्यालयसभायाम् आलपन्तु ।

'ऐकमत्यं महाबलम्' इत्याशयमधिकृत्य लघुभाषणं कक्ष्यायाम् अवतारयतु ।

चित्रस्य आशयानुसारम् उचितं सुभाषितं पाठभागात् स्वीकृत्य उचितस्थाने लिखतु ।

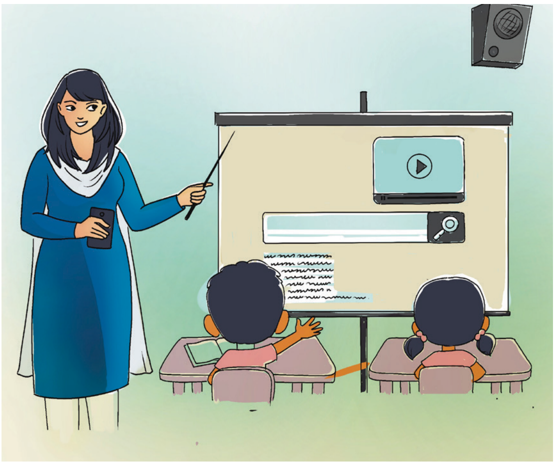

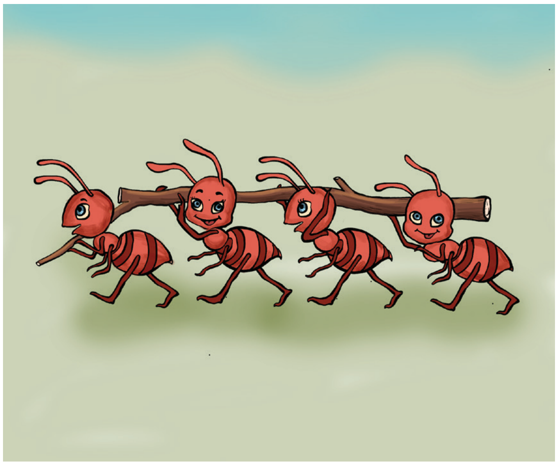

....

....

पदानाम् अर्थं लिखतु ।

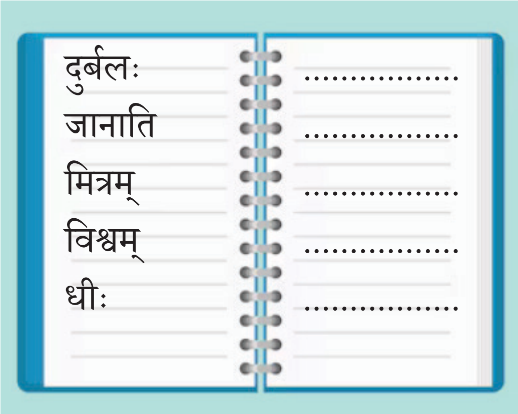

अमरकोशः

बुद्धिः – बुद्धिर्मनीषा धिषणा धीः प्रज्ञा शेमुषी मतिः ।

नामरूपाणि

आकारान्तः स्त्रीलिङ्गः वीणा शब्दः ।

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	वीणा	वीणे	वीणाः
सं.प्रथमा	हे वीणे	हे वीणे	हे वीणाः
द्वितीया	वीणाम्	वीणे	वीणाः
तृतीया	वीणया	वीणाभ्याम्	वीणाभिः
चतुर्थी	वीणायै	वीणाभ्याम्	वीणाभ्यः
पञ्चमी	वीणायाः	वीणाभ्याम्	वीणाभ्यः
षष्ठी	वीणायाः	वीणयोः	वीणानाम्
सप्तमी	वीणायाम्	वीणयोः	वीणासु ।

धातुरूपाणि

ज्ञा (अवबोधने) धातुः परस्मैपदी लट्

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः	जानाति	जानीतः	जानन्ति
मध्यमपुरुषः	जानासि	जानीथः	जानीथ
उत्तमपुरुषः	जानामि	जानीवः	जानीमः ।

शब्दकोशः

शब्दः	संस्कृतम्	मलयालम्	आङ्गलेयम्	कन्नटा
अतः	तस्मात्	ആ കാരണത്താൽ	So that	ಆದುದರಿಂದ
अद्य	अस्मिन् दिने	ഇന്ന്	Today	ಇವತ್ತು
ऐक्यम्	एकतायाः भावः	ഐക്യം	Unity	ಐಕ್ಯತೆ
कुर्यात्	कुरु	ചെയ്താലും	May be done	ಮಾಡಬೇಕು
जानाति	अवगच्छति	മനസിലാക്കുന്നു	Knows	ಗೊತ್ತಿದೆ
दृढम्	निश्चयेन	ഉറപ്പായും	Surely	ಬಲಿಷ್ಠ
प्रशंसन्ति	अभिनन्दन्ति	അഭിനന്ദിക്കുന്നു	Appreciate	ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಾನೆ
राष्ट्रहितैषिणः	राष्ट्रक्षेमम् इच्छन्तः	രാജ്യനന്മ ആഗ്രഹിക്കുന്നവർ	Desirous of welfare state	ದೇಶದ ಹಿತವನ್ನು ಅಗ್ರಹಿಸುವ
श्वः	आगामिनि दिने	നാളെ	Tomorrow	ನಾಳೆ
समाजस्य	समूहस्य	സമൂഹത്തിന്റെ	of the society	ಸಮಾಜದ
सर्वज्ञः	सर्ववित्	എല്ലാം അറിയുന്നവൻ	Knowing all	ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನು.
परिनिष्ठा	स्थितिः	നിലനിൽപ്പ്	Existence	ಅಸ್ತಿತ್ವ

अनुबन्धः

अधिकवाचनांशः

भाषासु मधुरा मुख्या
दिव्या गीर्वाणभारती ।
तस्यां हि मधुरं काव्यं
तत्रापि च सुभाषितम् ॥

अधिगताः अंशाः

सुभाषितं सतालम् आलपत् ।
लघुभाषणम् अकरोत्।
पदानाम् अर्थम् अलिखत् ।
सुभाषितस्य आशयम् अवागच्छत् ।
आशयानुसारं सुभाषितम् अलिखत् ।

अधो दत्ते सुभाषिते सूचितस्य कस्यचन पक्षिणः चित्रम् अत्र दत्तमस्ति । बिन्दून् योजयित्वा चित्रस्य वर्णलेपनं करोतु ।

काकदृष्टिर्बकध्यानं
श्वाननिद्रा तथैव च ।
अल्पाहारं जीर्णवस्त्रम्
एतद्विद्यार्थिलक्षणम् ॥

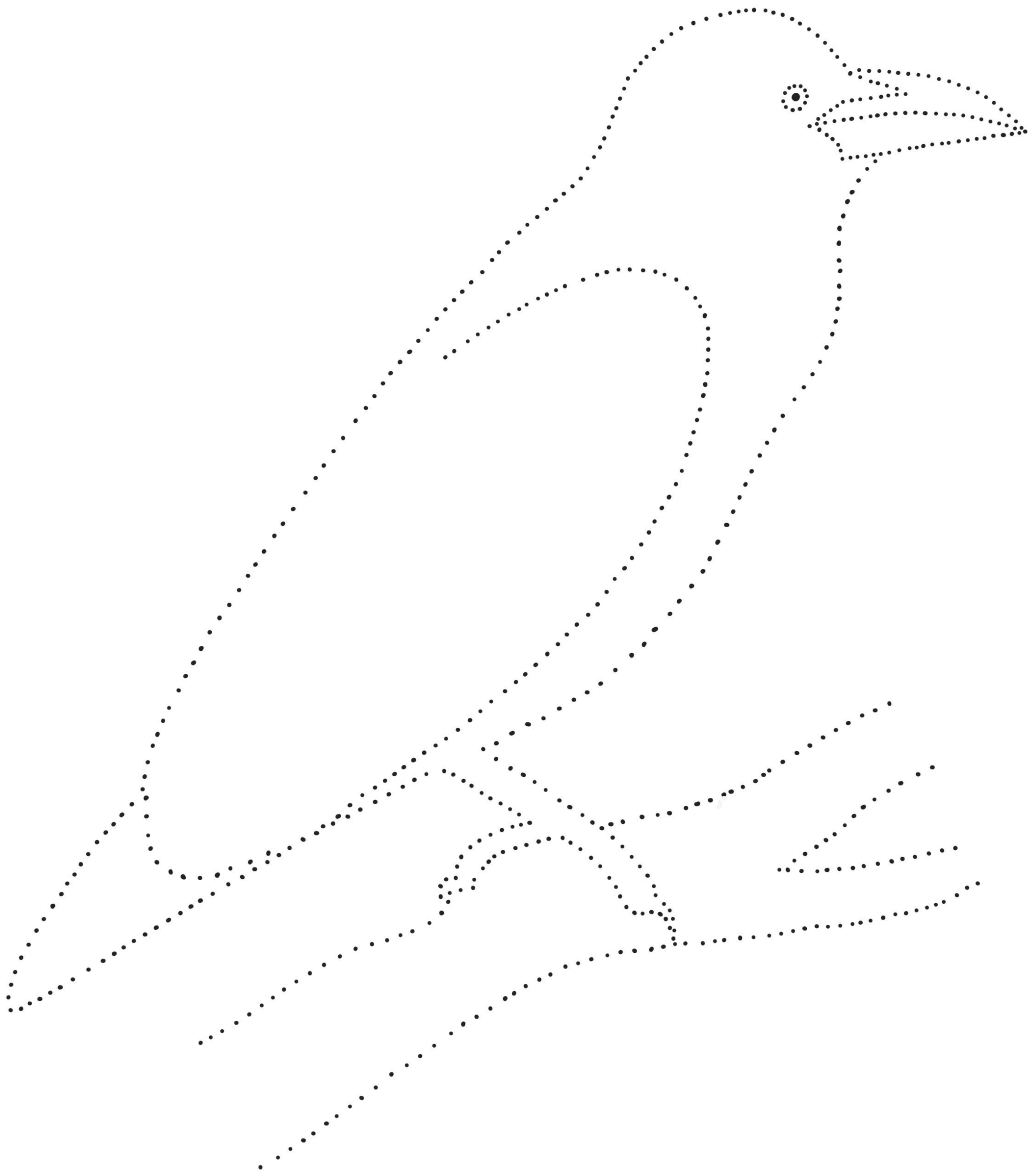

द्वितीयः पाठः

आपदि मित्रं जानीयात्

चित्रस्य आशयः कः ? वदतु।

एकत्र किञ्चन महारण्यम् आसीत्। तत्र हरिणः काकः च वसतः। ते मित्रे आस्ताम्। एकदा कश्चन जम्बुकः तत्र आगतवान्।

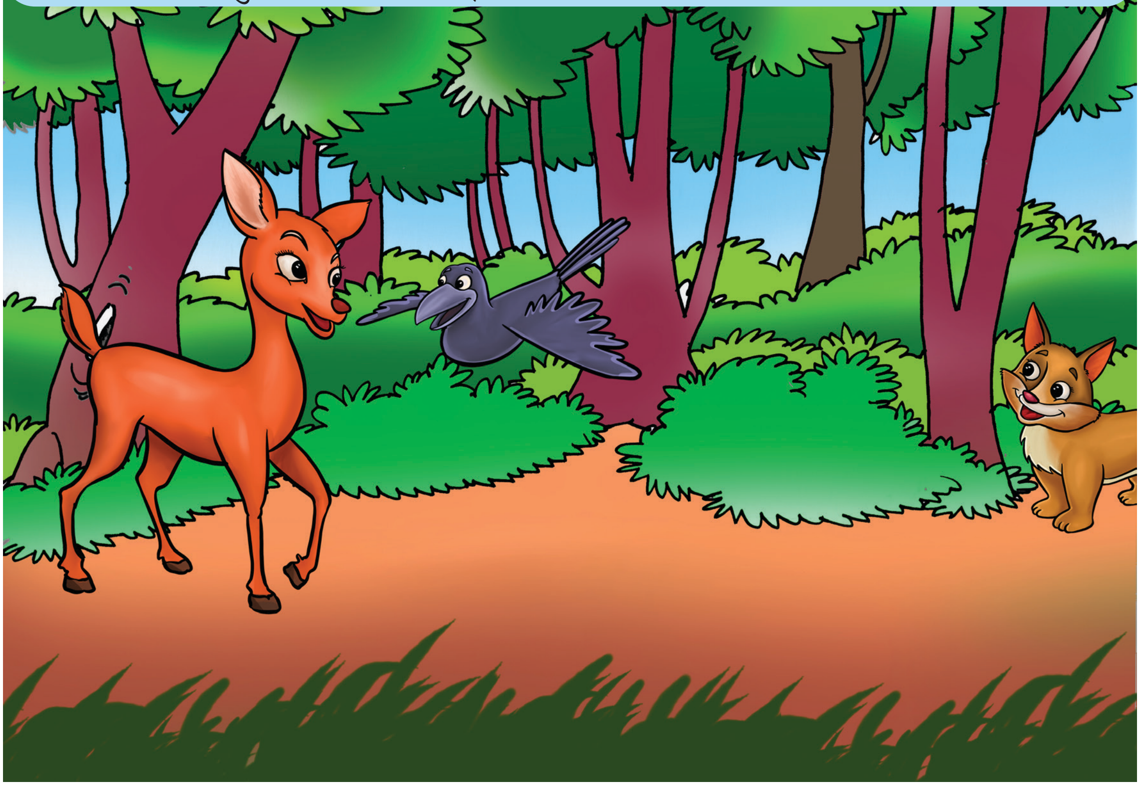

अहो एकः मृगः! एतस्य मांसं केनापि उपायेन भक्षयामि ?
कः एषः ?
मित्र, कुशलं किम् ?
कुशलमेव। को भवान् ?
निरालम्बो अहम्, तव मैत्रीम् इच्छामि।
अस्तु।

(जम्बुकमुद्दिश्य)
कः एषः ?
एषः जम्बुकः।
अयं सौहृदम् इच्छति।

अस्य स्वभावः कीदृशः ? स्वभावम्
अज्ञात्वा मैत्री न करणीया।

(अन्येद्युः)
मित्र, वनसीमायाम् एकं
व्रीहिक्षेत्रम् अस्ति। तत् दर्शयामि।
सुभिक्षम् अन्नं खादितुम्
इच्छामि। गच्छावः।

हरिणः प्रतिदिनं क्षेत्रम् आगत्य व्रीहिम्
अखादत्। क्षेत्रपतिना तं ग्रहीतुं तत्र जालं
निक्षिप्तम्।

हरिणः जाले बद्धः । सः साहाय्यार्थं जम्बुकम् आह्वयत् ।
रक्ष माम् ।
श्वः जालच्छेदं करिष्यामि।
मित्र, भवान् मृत इव शयनं करोतु । यदा अहं शब्दं करोमि तदा धावतु ।
आम्
एषः हरिणः मृतः खलु । जालं कर्तयामि ।

आपदि मित्रं जानीयात् ।

पदच्छेदः

जम्बुकमुद्दिश्य	-	जम्बुकम् + उद्दिश्य
वसुधैव	-	वसुधा + एव
श्रुत्वैतत्	-	श्रुत्वा + एतत्
केनापि	-	केन + अपि

विग्रहः

प्रतिदिनम्	-	दिनं दिनं प्रति ।
वनसीमायाम्	-	वनस्य सीमा वनसीमा, तस्याम् ।
क्षेत्रपतिना	-	क्षेत्रस्य पतिः क्षेत्रपतिः, तेन ।

पठनप्रवर्तनानि

पदानि उच्चैः वदतु ।

पुष्पम्

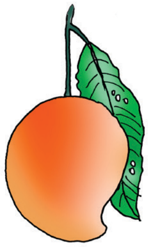

फलम्

छत्रम्

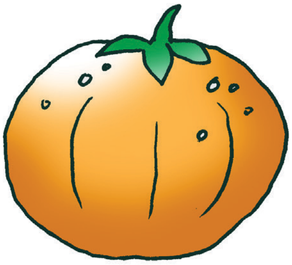

रक्तफलम्

कङ्कणम्

युतकम्

बिन्दून् योजयित्वा चित्राणि पूर्तीकरोतु। तदनन्तरं भवताम् इष्टतमं कथापात्रं वर्णैः लेपयतु।

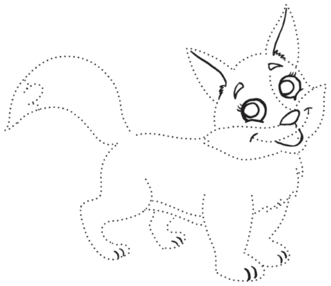

'आपदि मित्रं मित्रम्' इत्याशयम् अधिकृत्य चर्चां करोतु।

उदाहरणानुसारं पूरयतु।

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
उदा -	पुस्तकम्	पुस्तके	पुस्तकानि
	वृन्ताकम्	....	वृन्ताकानि
	पर्णम्	....	पर्णानि
	....	पनसे	पनसानि
	लोकयानम्	लोकयाने	....

समानाशययुक्तानां कथानां सम्पुटं रचयतु ।

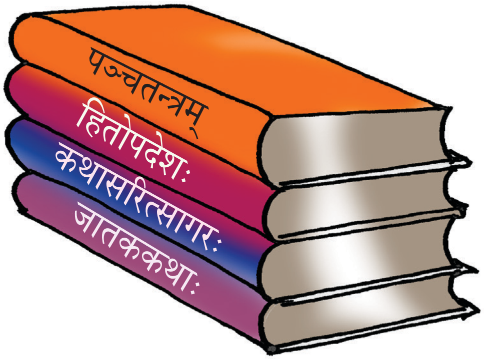

पदानाम् अर्थं लिखतु ।

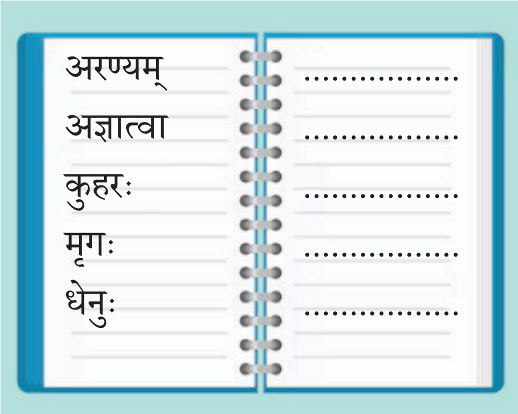

अमरकोशः

अरण्यम् - अटव्यरण्यं विपिनं गहनं काननं वनम् ।
हरिणः - मृगे कुरङ्गवातायुहरिणाजिनयोनयः ।
जम्बुकः - श्रृगालवञ्चकक्रोष्टुफेरुफेरवजम्बुकाः ।

धातुरूपाणि

अस (भुवि) धातुः परस्मैपदी लङ्

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमपुरुषः	आसीत्	आस्ताम्	आसन्
मध्यमपुरुषः	आसीः	आस्तम्	आस्त
उत्तमपुरुषः	आसम्	आस्व	आस्म।

नामरूपाणि

अकारान्तः नपुसंकलिङ्गः वनशब्दः

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	वनम्	वने	वनानि
सं.प्रथमा	हे वन	हे वने	हे वनानि
द्वितीया	वनम्	वने	वनानि
तृतीया	वनेन	वनाभ्याम्	वनैः
चतुर्थी	वनाय	वनाभ्याम्	वनेभ्यः
पञ्चमी	वनात्	वनाभ्याम्	वनेभ्यः
षष्ठी	वनस्य	वनयोः	वनानाम्
सप्तमी	वने	वनयोः	वनेषु।

शब्दकोशः

पदम्	**संस्कृतम्**	**मलयालम्**	**आङ्गलेयम्**	**कन्नटा**
अखादत्	अभक्षयत्	തിന്നു	Ate	ತಿಂದನು
अज्ञात्वा	अविज्ञाय	മനസ്സിലാകാതെ	Having not known	ತಿಳಿಯದೆ

पदम्	संस्कृतम्	मलयालम्	आङ्गलेयम्	कन्नटा
अन्येद्युः	अपरेद्युः	അടുത്ത ദിവസം	Next day	ಮಾರನೇ ದಿನ
आगत्य	आगम्य	വന്നിട്ട്	Having come	ಬಂದು
उद्दिश्य	समुद्दिश्य	ഉദ്ദേശിച്ച്	Having aimed	ಉದ್ದೇಶಿಸಿ
क्षेत्रपतिः	भूस्वामी	വയലിന്റെ ഉടമ	Owner of the field	ಗದ್ದೆಯ ಒಡೆಯ
खादितुम्	भोक्तुम्	തിന്നുന്നതിന്	To eat	ತಿನ್ನಲು
जानीयात्	विजानीयात्	അറിഞ്ഞാലും	Please understand	ತಿಳಿಯಿರಿ
निक्षिप्तम्	स्थापितम्	നിക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടു	Deposited	ನಿಕ್ಷೇಪಿಸಲಾಗಿದೆ
निरालम्बः	आश्रयहीनः	ആശ്രയമില്ലാത്ത	Helpless	ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದ
महारण्यम्	महावनम्	വലിയ കാട്	Jungle	ಕಾಡು
वनसीमायाम्	काननावधौ	കാടിന്റെ അതിർത്തിയിൽ	At the boundary of the forest	ಕಾಡಿನ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ

अधिगताः अंशाः

पदानि उच्चैः अपठत्।
चित्राणि पूर्तीकृत्य वर्णलेपनम् अकरोत्।
दत्तविषयमधिकृत्य चर्चा कृता।
कथासम्पुटम् अरचयत्।
पदानि यथोचितम् अपूरयत्।

अनुबन्धः

अधिकवाचनांशः

आपत्सु मित्रं जानीयात्
युद्धे शूरमृणे शुचिम् ।
भार्यां क्षीणेषु वित्तेषु
व्यसनेषु च बान्धवान् ॥

आपत्सु मित्रं, युद्धे शूरं, ऋणे शुचिं, क्षीणेषु वित्तेषु भार्यां, व्यसनेषु बान्धवान् च जानीयात् ।

सूर्यचन्द्रयोः मैत्री कीदृशी भवति ? चर्चां करोतु ।

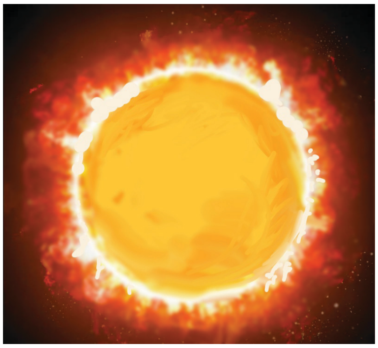

तृतीयः पाठः

शास्त्रकौतुकम्

भारतस्य प्रथमः कृत्रिमोपग्रहः कः ?
एतत् नाम कथं प्राप्तम् ?

संस्कृतभाषायां नैके विज्ञानोद्दीपकाः ग्रन्थाः विद्यन्ते। ते ग्रन्थाः तेषां कर्तारश्च लोके प्रथिताः भवन्ति। एतेषु ग्रन्थेषु विद्यमानाः सर्वे श्लोकाः अपि विज्ञानदायकाः भवन्ति। तेभ्यः श्लोकद्वयं पाठेऽस्मिन् समायोजितम्।

१. एकं च दश च शतं च सहस्रं त्वयुतनियुते तथा च प्रयुतम्।
कोट्यर्बुदं च वृन्दं स्थानात् स्थानं दशगुणं स्यात्॥

(आर्यभटीयम् – गणितपादः १)

पदच्छेदः

त्वयुतनियुते - तु + अयुतनियुते

विग्रहः

अयुतनियुते - अयुतं च नियुतं च।

कोट्यर्बुदम् - कोटिः च अर्बुदं च अनयोः समाहारः।

१	एकम्
१०	दश
१००	शतम्
१०००	सहस्रम्
१००००	अयुतम्
१०००००	नियुतम्
१००००००	प्रयुतम्
१०००००००	कोटिः
१००००००००	अर्बुदम्
१०००००००००	वृन्दम्

अन्वयः		**अन्वयार्थः**
एकम्	-	एकम् इति संख्या (१)
दश	-	दश इति संख्या (१०)
शतम्	-	शतम् इति संख्या (१००)
च	-	अपि
सहस्रम्	-	सहस्रम् इति संख्या (१०००)
तु	-	अपि
अयुतनियुते	-	अयुतं (१००००) नियुतं (१०००००) च
तथा	-	एवं प्रकारेण
प्रयुतम्	-	प्रयुतम् इति संख्या (१००००००)
कोट्यर्बुदम्	-	कोटिः (१०००००००) अर्बुदं (१००००००००) च
वृन्दम्	-	वृन्दम् इति संख्या (१०००००००००)
स्थानात् स्थानम्	-	एकस्मात् स्थानात् अग्रस्थानं यावत्
दशगुणम्	-	दश इति संख्यया गुणितम्
स्यात्	-	भवेत्।

आशयः

एकं (१), दश (१०), शतं (१००), सहस्रं (१०००), अयुतं (१०,०००), नियुतं (१,००,०००), प्रयुतं (१०,००,०००), कोटिः (१,००,००,०००), अर्बुदं (१०,००,००,०००), वृन्दं (१,००,००,००,०००) च क्रमेण दशगुणिताः संख्याः भवेयुः।

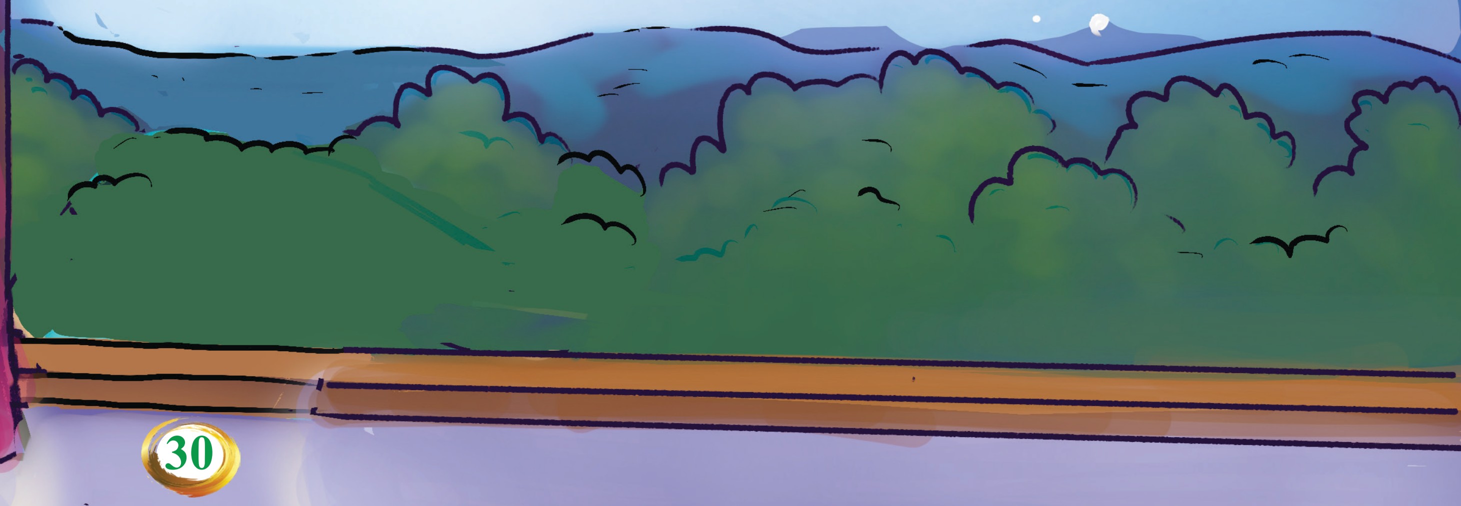

२. चन्द्रो जलमर्कोऽग्निः मृद्भूः छायापि या तमस्तद्धि ।
छादयति शशी सूर्यं शशिनं महती च भूच्छाया ॥
(आर्यभटीयम् – गोलपादः ४)

पदच्छेदः

चन्द्रो जलमर्कोऽग्निः	-	चन्द्रः + जलम् + अर्कः + अग्निः
मृद्भूः	-	मृत् + भूः
छायापि	-	छाया + अपि
तमस्तद्धि	-	तमः + तत् + हि

अन्वयः		**अन्वयार्थः**
चन्द्रः	-	शशी
जलम्	-	जलमयः
अर्कः	-	सूर्यः
अग्निः	-	अग्निमयः
भूः	-	भूमिः
मृत्	-	मृण्मयी
या छाया	-	रूपीकृता छाया
अपि	-	च

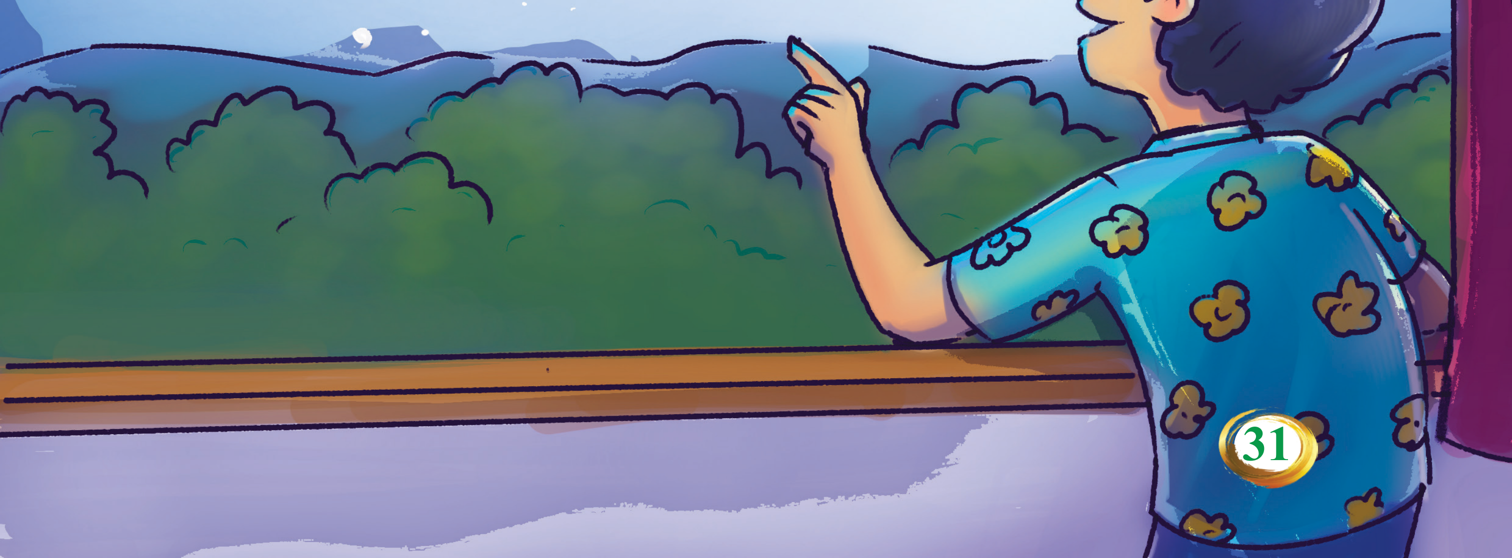

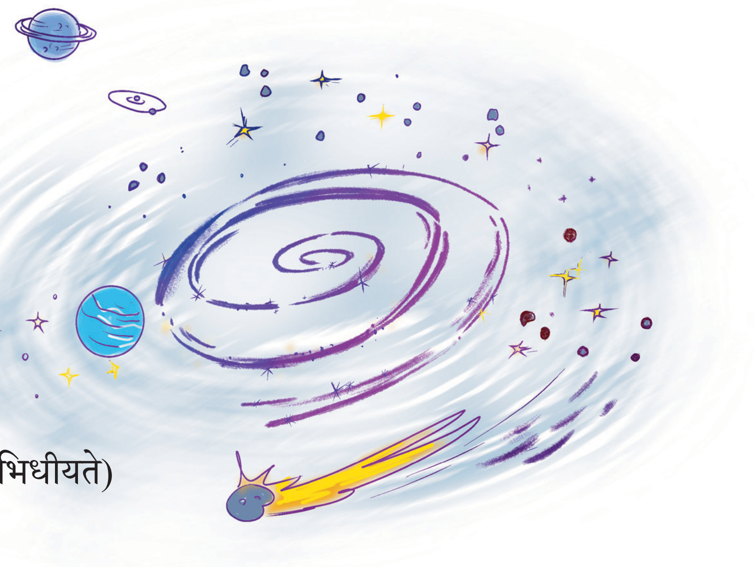

तत् तमः - तत् अन्धकारम्
हि - अस्ति एव
शशी - चन्द्रः
सूर्यम् - आदित्यम्
छादयति - आच्छादयति
तत् सूर्यग्रहणम् - तत् सूर्यग्रहणमिति (अभिधीयते)
महती - विशाला
भूच्छाया - भूम्याः छाया
शशिनम् - चन्द्रम्
छादयति - आच्छादयति
तत् चन्द्रग्रहणम् - तत् चन्द्रग्रहणमिति (अभिधीयते)

आशयः

चन्द्रः जलमयः अस्ति। सूर्यः अग्निमयः अस्ति। भूमिः मृण्मयी भवति। यदा चन्द्रः सूर्यं आच्छादयति तदा भूमेः केषुचित् प्रदेशेषु चन्द्रस्य छाया व्याप्नोति। तेषु प्रदेशेषु अन्धकारः दृश्यते। तत् सूर्यग्रहणम्। यदा भूमेः महती छाया चन्द्रं छादयति तदा चन्द्रे अन्धकारं व्याप्नोति तत् चन्द्रग्रहणम्। एते द्वे अवस्थे सूर्यः भूमिः चन्द्रः च ऋजुरेखावस्थितेषु एव सम्भवतः।

पठनप्रवर्तनानि

कोष्ठकात् पदानि चित्वा यथोचितं पूरयतु।

(सूर्यः, चन्द्रः, भूमिः)

....

कोष्ठकात् उचितानि पदानि उपयुज्य पूरयतु ।

(शतम्, नियुतम् , अयुतम्, दश, सहस्रम् , एकम्)

१ - ....

१० - ....

१०० - ....

१००० - ....

१०००० - ....

१००००० - ....

उदाहरणानुसारं वाक्यानि पूरयतु ।

उदा - .... फलं पतति । (वृक्षः)

वृक्षात् फलं पतति ।

सः .... आगच्छति । (ग्रन्थालयः)

.... तोयं पतति । (आकाशः)

.... बहिः आगच्छति । (निलयः)

यथोचितं योजयतु ।

आर्यभटीयम्	-	भास्करः
लीलावती	-	वाग्भटः
अष्टाङ्गहृदयम्	-	अच्युतप्पिषारोटि
गोलदीपिका	-	आर्यभटः

यदा – तदा प्रयुज्य वाक्यं लिखतु ।

यथा - छात्राः घण्डानादं श्रृण्वन्ति । छात्राः कक्ष्यां प्रविशन्ति ।

यदा छात्राः घण्डानादं श्रृण्वन्ति **तदा** कक्ष्यां प्रविशन्ति ।

यानम् स्थगयति । छात्राः अवतरन्ति ।

वृष्टिः भवति । जनाः छत्रम् उद्घाटयन्ति ।

पदानाम् अर्थं लिखत ।

शशी	....
अयुतम्	....
धरणी	....
वर्षाः	....
सततम्	....

अमरकोशः

सूर्यः - भास्वद्विवस्वत्सप्ताश्वहरिदश्वोष्णरश्मयः ।
विकर्तनार्कमार्तण्डमिहिरारुणपूषणः ॥

चन्द्रः - हिमांशुश्चन्द्रमाश्चन्द्र इन्दुः कुमुदबान्धवः ॥

भूमिः - भूर्भूमिरचलानन्ता रसा विश्वम्भरा स्थिरा ।
धरा धरित्री धरणिः क्षोणिर्ज्या काश्यपी क्षितिः ॥

नामरूपाणि

इकारान्तः पुल्लिङ्गः अग्निशब्दः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	अग्निः	अग्नी	अग्नयः
सं.प्रथमा	हे अग्ने	हे अग्नी	हे अग्नयः
द्वितीया	अग्निम्	अग्नी	अग्नीन्
तृतीया	अग्निना	अग्निभ्याम्	अग्निभिः
चतुर्थी	अग्नये	अग्निभ्याम्	अग्निभ्यः
पञ्चमी	अग्नेः	अग्निभ्याम्	अग्निभ्यः
षष्ठी	अग्नेः	अग्न्योः	अग्नीनाम्
सप्तमी	अग्नौ	अग्न्योः	अग्निषु ।

धातुरूपाणि

अस (भुवि) धातु परस्मैपदी लट्

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमपुरुषः	अस्ति	स्तः	सन्ति
मध्यमपुरुषः	असि	स्थः	स्थ
उत्तमपुरुषः	अस्मि	स्वः	स्मः।

शब्दकोशः

शब्दः	संस्कृतम्	मलयालम्	आङ्गलेयम्	कन्नटा
अर्कः	सूर्यः	സൂര്യൻ	The Sun	ಸೂರ್ಯ
छादयति	आच्छादयति	മറയ്ക്കുന്നു	Covers	ಮುಚ್ಚುತ್ತದೆ
छाया	अनातपः	നിഴൽ	Shadow	ನೆರಳು
तमः	अन्धकारम्	ഇരുട്ട്	Darkness	ಕತ್ತಲೆ
शशी	चन्द्रः	ചന്ദ്രൻ	The Moon	ಚಂದ್ರ
हि	यतः	എന്തെന്നാൽ	Because of	ಯಾಕೆಂದರೆ

अधिगताः अंशाः

पदानि यथोचितम् अपूरयत्।

उचितपदेन वाक्यानि अलिखत्।

यथोचितं योजनं अकरोत्।

यदा-तदा उपयुज्य वाक्यानि अलिखत्।

अनुबन्धः

अधिकवाचनांशः

आर्यभटीयम्

प्रशस्तः भारतीयः गणितशास्त्रज्ञः ज्योतिशास्त्रपण्डितः च आसीत् आर्यभटः । क्रिस्त्वब्दस्य ४७६ तमे वर्षे एषः जनिमलभत । तेन गणितज्योतिश्शास्त्रविषये लिखितः ग्रन्थः भवति आर्यभटीयम् । ग्रन्थेऽस्मिन् चत्वारः खण्डाः सन्ति ।

अधो दत्तं चित्रम् अधिकृत्य चर्चां करोतु ।

एककम् २

जीवनयात्रा

जीवने यात्रायाः सविशेषं स्थानमस्ति। यात्राभिः मानसोल्लासः, विद्यार्जनम्, वैविध्यपूर्णः अनुभवः, व्यक्तित्वविकासः, व्यवहारक्षमता, सम्पर्कनैपुणी च वर्धते। एवं यात्राभिः जीवने समुन्नतिं प्रापयामः। एककेऽस्मिन् तीरात् पारम्, आहिमाचलम्, भीमाकारं पश्यामः इति त्रयः पाठाः सन्निवेशिताः भवन्ति।

चतुर्थः पाठः

तीरात् पारम्

चित्रं दृष्ट्वा कागदनौकां निर्मातु ।

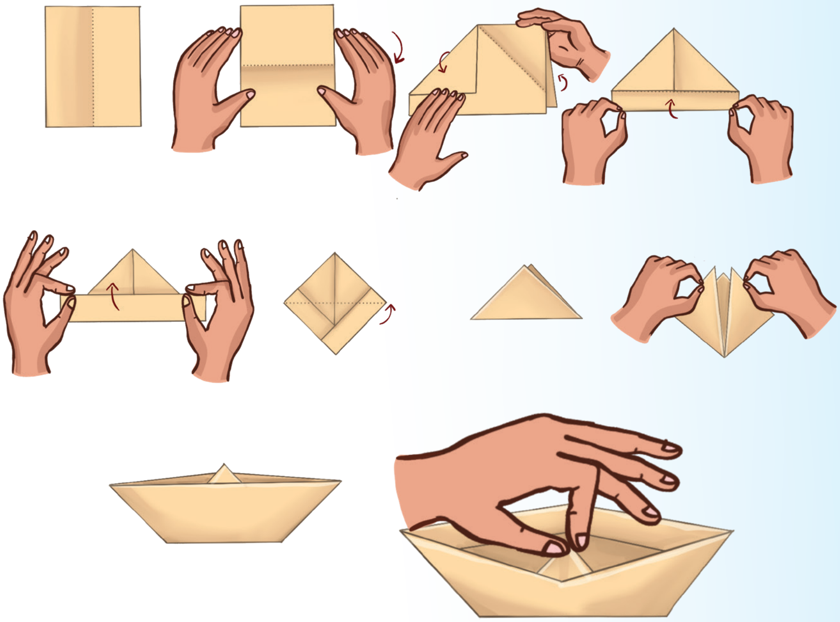

विभिन्नानि उद्देश्यलक्ष्याणि प्राप्तुं जनाः यात्रां कुर्वन्ति। यात्राभ्यः मानसोल्लासं, नूतनानुभवान्, भिन्नसंस्कृतीः च प्रत्यभिजानाति। मानवाः अधुना जलाकाशभूतलेषु यात्रां कर्त्तुं प्रभवन्ति। अस्मिन् पाठे जलयात्राम् अधिकृत्य कविताम् एकां पठामः ।

तीरात् पारम्

मन्दः पवनो जलप्रवाहो
मनसि च तोषं वर्धयति।
निर्मलसलिले सर्वे तुष्ट्या
स्वप्रतिबिम्बं पश्यन्ति॥

मीना भेका मकरास्सर्वे
सोत्साहं किल क्रीडन्ति।
नौकां नीत्वा गीतं गायन्
नन्दति नैकाचालकः॥

परोपकारं कृत्वा प्रकृतिः
सर्वगुणानपि बोधयति।
लोका जीवनमग्रे नेतुं
तीरात्पारं गच्छन्ति॥

पदच्छेदः

पवनो जलप्रवाहो मनसि	-	पवनः + जलप्रवाहः + मनसि
मकरास्सर्वे	-	मकराः + सर्वे

विग्रहः

जलप्रवाहः	-	जलस्य प्रवाहः ।
स्वप्रतिबिम्बम्	-	स्वस्य प्रतिबिम्बः स्वप्रतिबिम्बः, तम् ।
सोत्साहम्	-	उत्साहेन सह वर्तत इति ।
नौकाचालकः	-	नौकां चालयति यः सः।

पठनप्रवर्तनानि

बालकवितां सतालं कक्ष्यायाम् आलपतु ।

चित्रानुसारम् उचितां पादटिप्पणीं लिखतु ।

(नौकाचालकः नदीं तरति । मीनाः सोत्साहं क्रीडन्ति । काकः भोजनावशिष्टं खादति । जले प्रतिबिम्बं पश्यति ।)

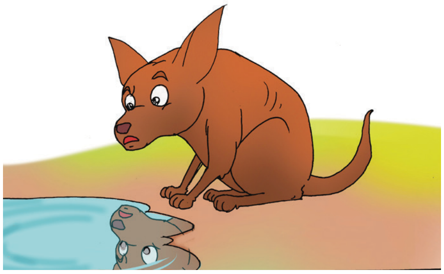

....

....

....

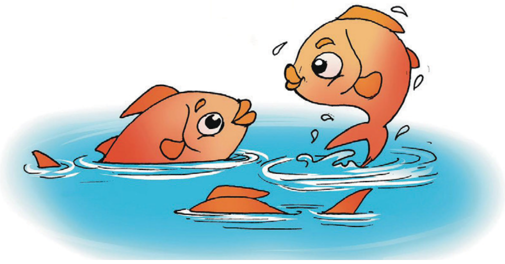

....

पादटिप्पण्याः आशयम् अनुसृत्य चित्रं रचयतु ।

वयम् अग्रे गच्छामः ।

उदाहरणानुसारं पूरयतु

लट्		**लृट्**
क्रीडति	–	क्रीडिष्यति
पठति	–	....
....	–	भविष्यति
धावति	–	....
....	–	पतिष्यति

कविताः सञ्चित्य सम्पुटं निर्मातु ।

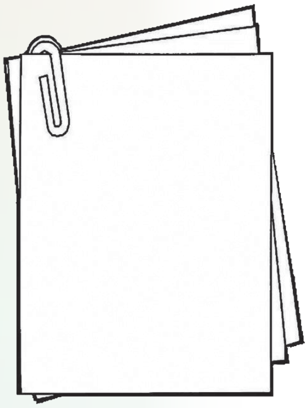

पदानाम् अर्थं लिखतु ।

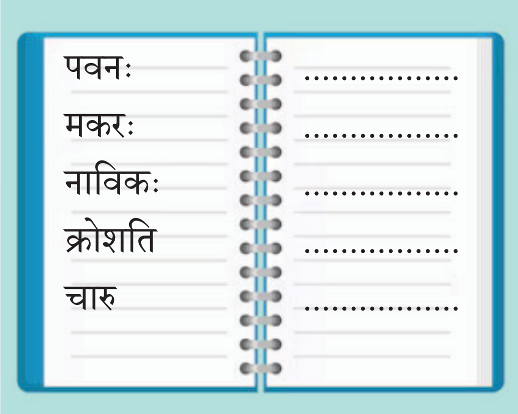

अमरकोशः

पवनः – नभस्वद्वातपवनपवमानप्रभञ्जनाः ।

जलम् - आपः स्त्री भूम्नि वार्वारि सलिलं कमलं जलम् ।
पयः कीलालममृतं जीवनं भुवनं वनम् ।

मत्स्यः - पृथुरोमा झषो मत्स्यो मीनो वैसारिणोऽण्डजः ।
विसारः शकुली चाथ गडकः शकुलार्भकः ॥

धातुरूपाणि

गम्लृ (गतौ) धातुः परस्मैपदी लृट्

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमपुरुषः	गमिष्यति	गमिष्यतः	गमिष्यन्ति
मध्यमपुरुषः	गमिष्यसि	गमिष्यथः	गमिष्यथ
उत्तमपुरुषः	गमिष्यामि	गमिष्यावः	गमिष्यामः ।

नामरूपाणि

सकारान्तः नपुंसकलिङ्गः मनस् शब्दः

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	मनः	मनसी	मनांसि
सं. प्रथमा	हे मनः	हे मनसी	हे मनांसि
द्वितीया	मनः	मनसी	मनांसि
तृतीया	मनसा	मनोभ्याम्	मनोभिः
चतुर्थी	मनसे	मनोभ्याम्	मनोभ्यः
पञ्चमी	मनसः	मनोभ्याम्	मनोभ्यः
षष्ठी	मनसः	मनसोः	मनसाम्
सप्तमी	मनसि	मनसोः	मनस्सु ।

शब्दकोशः

शब्दः	संस्कृतम्	मलयालम्	आङ्गलेयम्	कन्नटा
कृत्वा	विधाय	ചെയ്തിട്ട്	Having done	ಮಾಡಿ
जीवनम्	जीवितम्	ജീവിതം	Life	ಜೀವನ
तोषः	सन्तोषः	സന്തോഷം	Happiness	ಸಂತೋಷ
नौकाचालकः	नाविकः	വള്ളക്കാരൻ	Boatman	ದೋಣಿ ಚಾಲಕ
पारम्	अपरं तीरम्	മറുതീരം	Other shore	ಮುಂದಿನ ತೀರ
पवनः	वायुः	കാറ്റ്	Wind	ಗಾಳಿ
भेकाः	मण्डूकाः	തവളകൾ	Frogs	ಕಪ್ಪೆಗಳು
मकराः	नक्राः	മുതലകൾ	Crocodiles	ಮೊಸಳೆಗಳು
मनसि	चित्ते	മനസ്സിൽ	In the mind	ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
मन्दः	मृदु	ലഘുവായ	Slow	ಮೆಲ್ಲನೆ
सर्वे	अखिले	എല്ലാം	All	ಎಲ್ಲಾ
सलिले	जले	ജലത്തിൽ	In the water	ನೀರಿನಲ್ಲಿ

अधिगताः अंशाः

बालकवितां सतालम् आलपत्।
चित्रानुसारम् पादटिप्पणीम् अलिखत्।
पादटिप्पणीमनुसृत्य चित्रम् अरचयत्।
लट् लृट् रूपाणि यथोचितम् अलिखत्।
कवितासम्पुटम् अरचयत्।

भवतः प्रदेशे विद्यमानं कमपि जलाशयं वा सुन्दरदेशं वा गत्वा स्वानुभवं वदतु ।

पञ्चमः पाठः

आहिमाचलम्

एतौ कौ ? एतयोः जीवनाभिलाषः कः ?
मोहनः विजया च चायापणे कार्यानन्तरं स्वाभिलाषपूर्तीकरणाय आविश्वं यात्रां कृत्वा सफलं जीवनं यापयतः ।

सञ्चाराः जीवनवीक्षणं परिवर्तयन्ति । महात्मानः यात्राभिः स्वानुभवैः च जीवनस्य सफलतां प्रापुः । एवं यात्रया स्ववीक्षणे परिवर्तनं प्राप्तवान् एकः महानुभावः भारते आसीत् । तस्य एकं यात्रानुभवम् अत्र पश्यामः ।

कश्चन बालः बाल्यकाले पित्रा सह यात्रां करोति स्म। एकदा कोल्कत्तातः भोल्पुरं, ततः अमृतसरं ततः हिमालयं च अगच्छत्। हिमालये हिमपूर्णानि महाश्रृङ्गाणि, गजसदृशाः शिलाः, पर्वतसमूहः, अम्बरचुम्बिनः महावृक्षाः, लताः, वनपुष्पाणि, चित्रशलभाः च दृश्यन्ते स्म। अहो ! सुगन्धपूरितः मन्दपवनः, स्वप्नसमानोऽयं प्रदेशः। तानि दृश्यानि बालस्य रवीन्द्रस्य मनः आकर्षति स्म। सः प्रतिदिनं प्रभाते उत्थाय पित्रा साकं प्रभातसञ्चाराय गच्छति स्म। यद्यपि अतिशैत्यम् आसीत् तथापि नदीजले स्नानाय पिता तं प्रेरयति स्म।

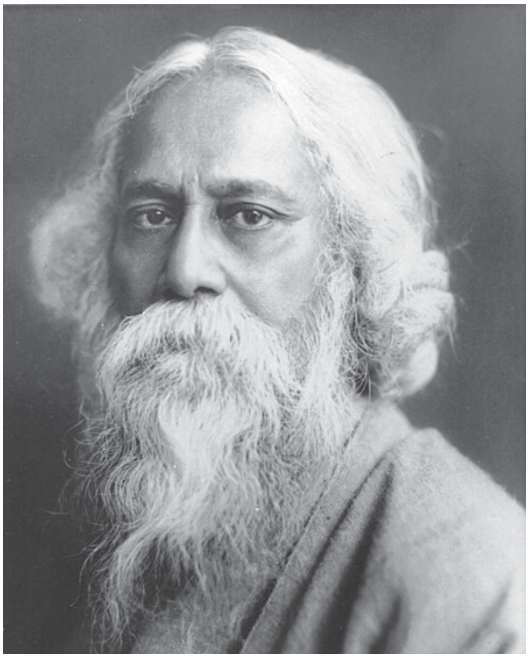

यात्रावेलायां पिता संस्कृतम्, आङ्गलम्, ज्योतिषं च तम् अपाठयत्। ततः सः सिद्धरूपाणि काव्यानि च अवाचयत्। कालिदासकाव्यानाम् अनुपमसौन्दर्यं तम् आचकर्ष। सत्यकथनाय पिता बालकं सर्वदा प्रेरयति स्म। गृहस्थजीवनं कथमिति सः अबोधयत्।

सः महानुभावः भवति विश्वप्रसिद्धः महाकविः रवीन्द्रनाथ टागोर्।

पदच्छेदः

जीवनवीक्षणमपि	-	जीवनवीक्षणम् + अपि
स्वप्नसमानोऽयम्	-	स्वप्नसमानः + अयम्

विग्रहः

पर्वतसमूहः	-	पर्वतानां समूहः।
विश्वप्रसिद्धः	-	विश्वे प्रसिद्धः।
महाकविः	-	महान् च असौ कविः च।

पठनप्रवर्तनानि

पितृपुत्रयोः स्नेहस्य मकुटोदाहरणं भवति अयं पाठभागः। एतां प्रस्तावनाम् अधिकृत्य भवतां मतं किम् ? चर्चां कृत्वा लघुटिप्पणीं लिखतु।

सूचनाः -

- उभयोः स्नेहः
- शिशोः भावना
- स्वातन्त्र्यम्
- सत्यनिष्ठा
- दीर्घदर्शनम्

यात्रावेलायां टागोर् महाशयः पितरं प्रति विविधान् प्रश्नान् पृच्छति इति चिन्तयतु। तान् प्रश्नान् सम्भाव्य लिखतु।

उदा – प्रकृतिः कथम् एवं सुन्दरी जाता ?

....

....

....

भवतः यात्रानुभवस्य चित्रं रचयतु। वर्णैः लिम्पतु च।

यथोचितं योजयतु।

नोबल् पुरस्कारः	-	जनगणमन
देशीयगानम्	-	तूलिकानाम
भानुसिंहः	-	गीताञ्जलिः
नाटकम्	-	विश्वभारती
यत्र विश्वं भवत्येकनीडम्	-	चण्डालिका

खण्डिकां पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखतु।

प्रसिद्धः पर्यवेक्षकः प्रसाधकः माध्यमकारः केरलीयः च भवति सन्तोष् जोर्ज् कुलङ्ङर। अनेकानि राष्ट्राणि अनेन सन्दर्शितानि भवन्ति। सञ्चारम् इति दृश्ययात्राविवरणं एष एव अवातारयत्। १९७१ तमे वर्षे डिसम्बर् मासस्य २५ तमे दिने कोट्टयं जिल्लायाः मरङ्ङाट्टुपिल्लि ग्रामे अयं जनिमलभत। अस्य पितरौ वि जे जोर्ज् कुलङ्ङर, ऱोसम्मा जोर्ज् च भवति। यु.एस्.ए. देशे स्थितायाः 'वेर्जिन् गालक्ट्' इति संस्थायाः बहिराकाशयात्राकार्यक्रमे भागं स्वीकृतः प्रथमः भारतीयः भवति अयं नित्यसञ्चारी। नैकानि यात्राविवरणानि अपि एषः व्यरचयत्।

१. सन्तोष् जोर्ज् कुलङ्ङर महोदयस्य दृश्ययात्राविवरणस्य नाम किम्?

२. अस्य पितरौ कौ ?

३. कस्मिन् वर्षे एषः जनिमलभत ?

४. सन्तोष् जोर्ज् कुलङ्ङर कस्याः संस्थायाः बहिराकाशकार्यक्रमे भागम् अग्रहीत् ?

५. खण्डिकायै उचितम् एकं शीर्षकं निर्दिशतु ।

पदानाम् अर्थं लिखतु ।

अमरकोशः

शिला – पाषाणप्रस्तरग्रावोपलाश्मानः शिला दृषत्।

धातुरूपाणि

गम्लृ (गतौ) धातुः परस्मैपदी लङ्

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमपुरुषः	अगच्छत्	अगच्छताम्	अगच्छन्
मध्यमपुरुषः	अगच्छः	अगच्छतम्	अगच्छत
उत्तमपुरुषः	अगच्छम्	अगच्छाव	अगच्छाम ।

नामरूपाणि

ईकारान्तः स्त्रीलिङ्गः नदी शब्दः

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	नदी	नद्यौ	नद्यः
सं.प्रथमा	हे नदि	हे नद्यौ	हे नद्यः
द्वितीया	नदीं	नद्यौ	नदीः
तृतीया	नद्या	नदीभ्याम्	नदीभिः
चतुर्थी	नद्यै	नदीभ्याम्	नदीभ्यः
पञ्चमी	नद्याः	नदीभ्याम्	नदीभ्यः
षष्ठी	नद्याः	नद्योः	नदीनाम्
सप्तमी	नद्याम्	नद्योः	नदीषु।

शब्दकोशः

शब्दः	**संस्कृतम्**	**मलयालम्**	**आङ्गलेयम्**	**कन्नटा**
अनुपमसौन्दर्यम्	निरुपमसौन्दर्यम्	അനുപമ-സൗന്ദര്യം	Utmost Beauty	ಸುಂದರವಾದ
अन्तरे	मध्ये	മധ്യത്തിൽ	In the middle of	ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ
अम्बरचुम्बिनः	आकाशचुम्बिनः	വളരെ ഉയർന്ന	Very high	ತುಂಬಾ ಎತ್ತರವಾದ
उत्थाय	उत्थानं कृत्वा	എഴുന്നേറ്റിട്ട്	Having stoodup	ಮುದ್ದು
ततः	तदनन्तरम्	അതിനു ശേഷം	After	ಆನಂತರ

शब्दः	संस्कृतम्	मलयालम्	आङ्गलेयम्	कन्नटा
महाश्रृङ्गाणि	महाशिखराणि	വലിയ ശിഖരങ്ങൾ	High peaks	ಎತ್ತರದ ಶಿಖರಗಳು
शिलाः	पाषाणाः	പാറകൾ	Rocks	ಕಲ್ಲುಗಳು
सदृशः	तुल्यः	തുല്യൻ	Equal	ತುಲ್ಯ
सर्वदा	सदा	എപ്പോഴും	Always	ಯಾವಾಗಲೂ
हिमपूर्णानि	हिमभरितानि	മഞ്ഞു നിറഞ്ഞത്	Snowy	ಹಿಮಭರಿತ

अधिगताः अंशाः

चर्चां कृत्वा टिप्पणीम् अलिखत्।
प्रश्नवाक्यानि अलिखत्।
यात्रानुभवम् आधारीकृत्य चित्रं व्यरचयत्।
यथोचितम् अयोजयत्।
खण्डिकां पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तरमलिखत्।

अधो दत्तं चित्रं निरीक्ष्य विनोदयात्राम् अधिकृत्य चर्चां करोतु।

सूचना: -

- स्थानवैशिष्ट्यम्
- प्रकृतिसविशेषता:
- जीवनरीति:
- यात्रानुभवा:

षष्ठः पाठः

भीमाकारं पश्यामः

कथानुसारं चित्राणि संख्यानां साहाय्येन क्रमीकरोतु अवतारयतु च ।

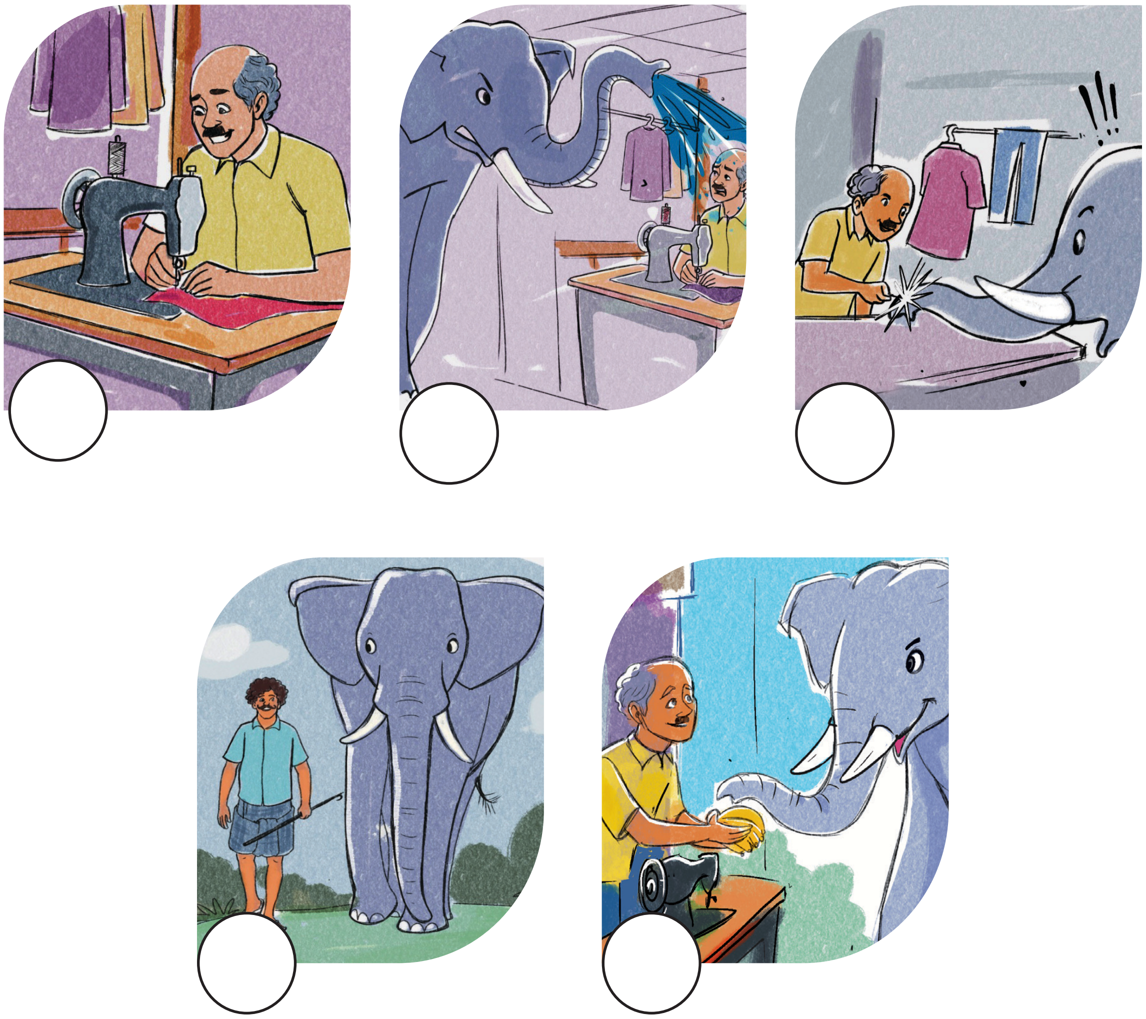

जन्मना एव मानवाः यात्राकुतुकिनः भवन्ति। देशान्तरगमनाय अस्माकं पूर्वजाः महान्तः उत्साहिनः आसन्। यात्राभिः नूतनानुभवान्, नव्यज्ञानानि, मानसोल्लासं, स्वजीवनविजयं च अनायासं सम्पादयामः। अद्य वयम् एकां यात्रां कुर्मः।

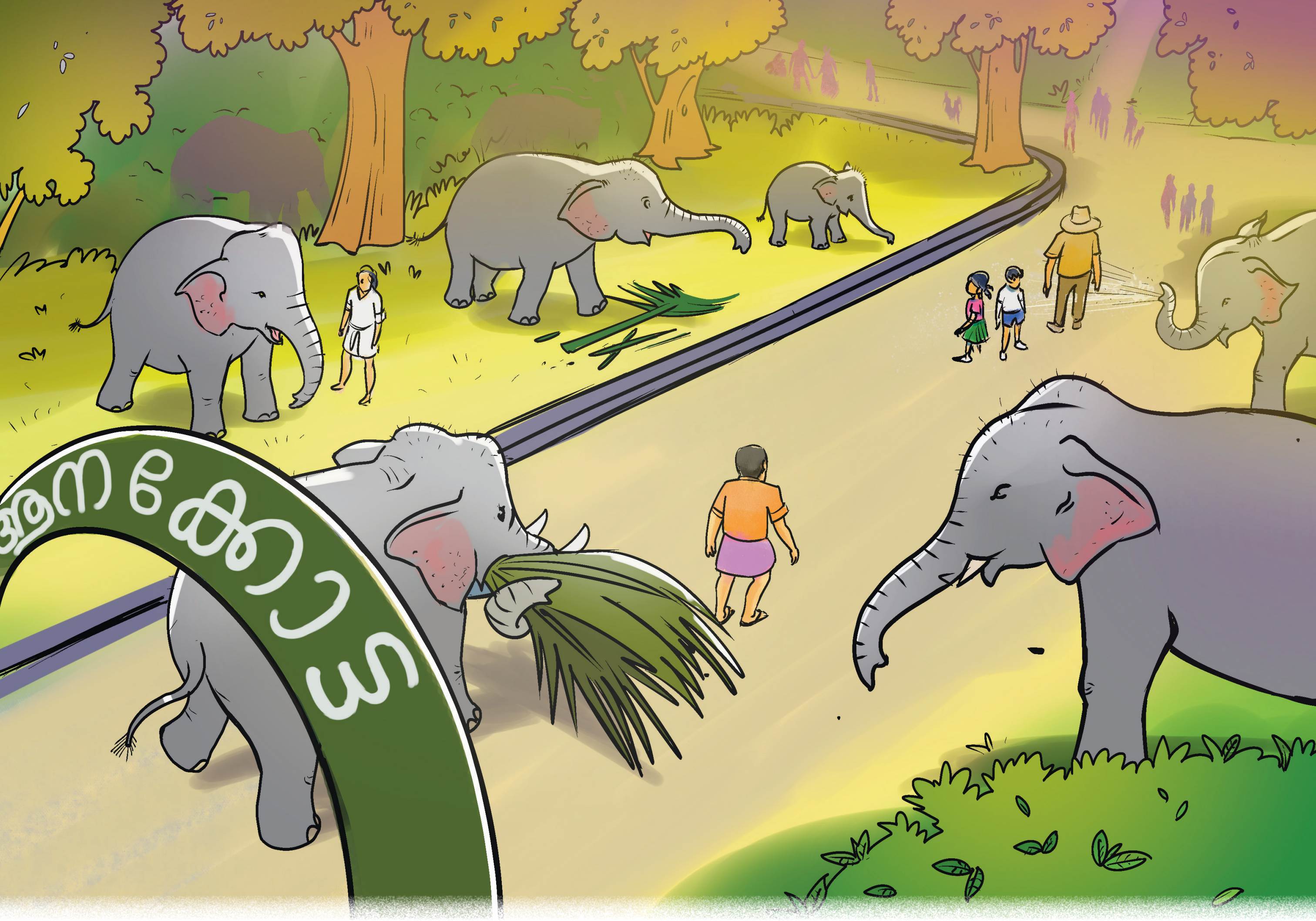

छात्राः अध्यापिकया सह विद्यालयात् विनोदयात्रायै गुरुवायूर् आनक्कोट्टां गच्छन्ति। तत्र प्रवृत्तं सम्भाषणं शृणुमः।

मालविका - पश्यतु तारे! तत्र भीमाकारो गजः अस्ति।

तारा - आम्। सुन्दरोऽयं गजः पर्वत इव दृश्यते।

जोसफः - पश्यतु, शूर्पवत् कर्णौ, स्तम्भवत् पादाः च।

अरविन्दः - अस्य दीर्घा पीना च शुण्डा आश्चर्यं जनयति।

रहीमः - पश्य, तत्र एको गजः नृत्यति।

मीरा - मान्ये! एकस्य गजस्य मस्तकात् जलं स्रवति। तत् कुतः ?

अध्यापिका - समीचीनः प्रश्नः, तत् मदजलमेव, इतोप्यधिकं ज्ञातुं हस्तिपं पृच्छामः। आगच्छन्तु।

अध्यापिका - भो! हस्तिप! किं नाम मदजलम् ?

हस्तिपः - तत्तु गजस्य मदावस्थायां तस्य मस्तकात् जातं द्रावकं भवति।

अरुणः - अत्र कति गजाः सन्ति ?

हस्तिपः - इदानीम् उपचत्वारिंशत् गजाः सन्ति।

ऱसीना - गजः प्रतिदिनं स्नानं करोति किम् ?

हस्तिपः - आम्। नूनं, गजवत् स्नानमाचरेत् इति वचनं प्रथितमेव।

अध्यापिका - आम्, सत्यम्।

अनन्या - मम मातामही गजगीतं पाठितवती।

मन्दं पुरतश्चरति गजः
पर्वतकायो भवति गजः।
शुण्डादण्डं धरति गजः
इक्षोर्दण्डं वहति गजः॥

(सम्भाषणानन्तरं सर्वे छात्राः एकीभूय इदं गीतम् उच्चैः आलपन्ति। तदनु यात्रां समाप्य ते विद्यालयं प्रतिगच्छन्ति।)

पदच्छेदः

सुन्दरोऽयम् - सुन्दरः + अयम्

इतोऽप्यधिकम् - इतः + अपि + अधिकम्

विग्रहः

भीमाकारः - भीमः आकारः यस्य सः।

हस्तिपः - हस्तिनं पाति इति।

मदजलम् - मदविशिष्टं जलम्।

पठनप्रवर्तनानि

गजानां नामानि उच्चैः वदतु ।

गुरुवायूर् केशवन्

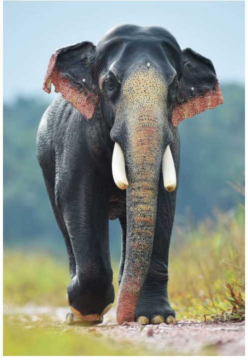

चिऱक्कल् कालिदासन्

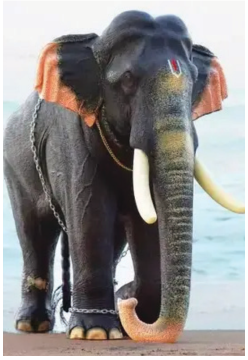

पाम्पाटि राजन्

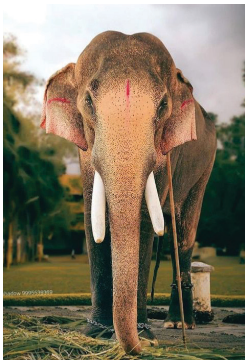

तेच्चिक्कोट्टुकाव् रामचन्द्रन्

अमरकोशं पठित्वा मम पर्यायपदानि लिखतु ।

गजः - ....

सम्भाषणांशं नाटकरूपेण अवतारयतु ।

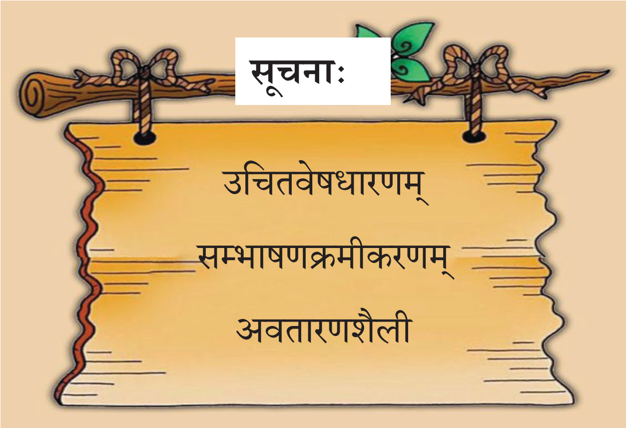

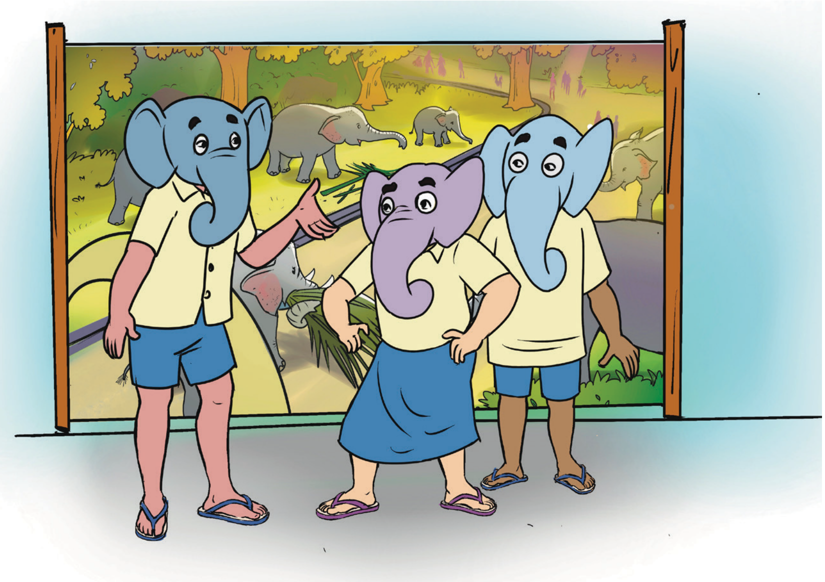

सूचनानुसारं पूरयतु ।

हे गायक, गीतं गायतु ।	हे गायकाः गीतं गायन्तु ।
हे छात्र, पुस्तकं पठतु ।	हे छात्राः, पुस्तकं ....
हे पुत्र, शीघ्रं धावतु ।	हे पुत्राः, शीघ्रं ....
हे बालिके, मुखं प्रक्षालयतु ।	हे बालिकाः, मुखं ....
हे महिले, अत्र आगच्छतु ।	हे महिलाः, अत्र ....

कामपि यात्राम् अधिकृत्य दैनिकीं लिखतु ।

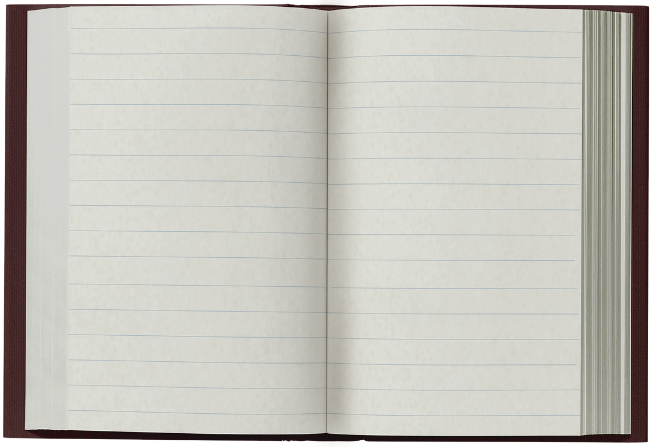

कस्यचन प्रदेशस्य ह्रस्वचलच्चित्रं / डोक्युमेन्टरि वा चित्रीकृत्य प्रदर्शयतु ।

पदानाम् अर्थं लिखतु।

अमरकोशः

गजः - दन्ती दन्तावलो हस्ती द्विरदोऽनेकपो द्विपः
मतङ्गजो गजो नागः कुञ्चरो वारणः करी।

कर्णः - कर्णशब्दग्रहो श्रोत्रं श्रुतिः स्त्री श्रवणं श्रवः।

धातुरूपाणि

दृशिर् (प्रेक्षणे) धातुः कर्मणि लट्

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमपुरुषः	दृश्यते	दृश्येते	दृश्यन्ते
मध्यमपुरुषः	दृश्यसे	दृश्येथे	दृश्यध्वे
उत्तमपुरुषः	दृश्ये	दृश्यावहे	दृश्यामहे।

नामरूपाणि

दकारान्तः त्रिषु लिङ्गेषु समानः अस्मद् शब्दः

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	अहम्	आवाम्	वयम्
द्वितीया	मां, मा	आवाम्, नौ	अस्मान्, नः
तृतीया	मया	आवाभ्याम्	अस्माभिः
चतुर्थी	मह्यम्, मे	आवाभ्याम्, नौ	अस्मभ्यम्, नः
पञ्चमी	मत्	आवाभ्याम्	अस्मत्
षष्ठी	मम, मे	आवयोः, नौ	अस्माकम्, नः
सप्तमी	मयि	आवयोः	अस्मासु ।

शब्दकोशः

शब्दः	**संस्कृतम्**	**मलयालम्**	**आङ्गलेयम्**	**कन्नटा**
गजः	करी	ആന	Elephant	ಆನೆ
पीना	स्थूला	തടിച്ച	Fat	ದಪ್ಪವಾದ
शुण्डा	हस्तिहस्तः	തുമ്പിക്കൈ	Trunk	ಸೊಂಡಿಲು
मान्ये!	पूज्ये!	അല്ലയോ മാന്യേ	Respected	ಗೌರವಾನ್ವಿತ
स्रवति	क्षरति	ഒഴുകുന്നു	Flows	ಹರಿಯುತ್ತದೆ
समीचीनः	उत्तमः	യുക്തമായത്	Apt	ಸೂಕ್ತ
प्रश्नः	पृच्छा	ചോദ്യം	Question	ಪ್ರಶ್ನೆ
हस्तिपः	गजपालः	ആനക്കാരൻ	Mahout	ಮಾವುತ

अधिगताः अंशाः

प्रसिद्धानां गजानां नामानि अलिखत्।
अमरकोशं पठित्वा पर्यायपदानि अलिखत् ।
सम्भाषणांशं नाटकरूपेण अवातारयत् ।
लोट् रूपाणि अलिखत्।
विनोदयात्रां कृत्वा दैनिकीम् अलिखत् ।
ह्रस्वचलच्चित्रम् अरचयत् प्रादर्शयत् च ।

क्रीडया के के गुणाः लभन्ते ? चर्चां करोतु ।

एककम् ३

जीवनविजयः

आत्मविश्वासः, कर्मकुशलता, दृढनिश्चयः, स्थिरोत्साहः, कठिनप्रयत्नादयः गुणाः जीवनविजयमाप्तुम् अस्माकं साहाय्यं कुर्वन्ति । एवं महात्मनाम् जीवितमूल्यानां स्वांशीकरणेन वयं जीवनविजयं प्राप्नुमः । एककेऽस्मिन् जय सन्ततम्, बाबा साहेब् अम्बेद्कर् इति पाठद्वयं समावेशितं भवति ।

सप्तमः पाठः

जय सन्ततम्

चित्रे किं किं दृश्यन्ते ?

चित्रं किं सूचयति, वदतु ।

विश्वप्रसिद्धाः महात्मानः बह्व्यः समस्याः अतिजीव्य एव जीवनविजयं प्राप्तवन्तः । तेषां दृढनिश्चयः, प्रयत्नः, आत्मस्थैर्यं च अस्मान् सर्वदा प्रचोदयति ।

एकः बालः आसीत्। बाल्य एव सः पादकन्दुकक्रीडायाम् अतीव समर्थःआसीत्।

सः बालः पुरस्कारेण सम्मानितोऽभवत्। तस्य माता, पिता, मातामही च नितरां सन्तुष्टाः आसन्।

किन्तु अविलम्बेनैव बालोऽयं रोगेण पीडितः । तस्य शरीरस्य वृद्धिः मन्दीभवति स्म । क्रीडितुम् अशक्तः सः अतीव दुःखितोऽभवत् । बान्धवाश्च निस्सहायाः जाताः ।

बालकस्य एताम् अवस्थां श्रुत्वा एकः परिशीलकः तस्मै साहाय्यम् अकरोत् ।

परिशीलकस्य प्रोत्साहनेन समं स्वमनोबलेन सर्वान् प्रतिबन्धान् सोढ्वा एषः क्रीडायां बद्धश्रद्धः अभवत् ।

सः कालान्तरे वेल्ड् कप् जेता अभवत्। एष एव विश्वप्रसिद्धः पादकन्दुकक्रीडकः लयणल् मेसि।

कठिनेन प्रयत्नेन
क्लेशादीन् जय सन्ततम्।
आलस्यं तु सदा त्याज्यं
प्रयत्नं कुरु सर्वदा॥

पदच्छेदः

बाल्य एव	-	बाल्ये + एव
अविलम्बेनैव	-	अविलम्बेन + एव

विग्रहः

अविलम्बेन	-	विलम्बेन विना अविलम्बम्, तेन।
मनोबलेन	-	मनसः बलं मनोबलम्, तेन।
विश्वप्रसिद्धः	-	विश्वे प्रसिद्धः।

पठनप्रवर्तनानि

चित्रानुसारं यथोचितं योजयतु ।

क्रिक्कट्

टेन्नीस्

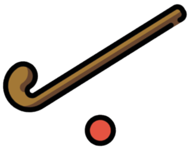

बाट्मिन्टन्

फुट्बोल्

होक्की

पट्टिकां पूरयतु ।

(क्रीडति, पठिष्यति, अभवत्, करोति, अददात्, अकरोत्, करिष्यति, परिशीलयति, गमिष्यति)

	लट्	लृट्	लङ्
यथा -	प्रचोदयति	पठिष्यति	आसीत्
	....	....	....
	....	....	....
	....	....	....

चित्रानुसारम् उचितां पादटिप्पणीं लिखतु।

(बालाः क्रीडन्ति, बालः नदीं तरति, युवकः गच्छति, बालिका योगासनं करोति)

उदा - बालिका नृत्यति

....

....

....

....

अधो दत्तां खण्डिकां पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखतु।

सुनिल् छेत्री

भारतस्य पादकन्दुकक्रीडायाः नायकः आसीत् सुनिल् छेत्री। १९८४ तमे वर्षे आगस्त् मासस्य तृतीये दिनाङ्के अयं जनिमलभत। आन्ध्राप्रदेशस्य सेक्कन्दराबाद् नगरे अस्य जन्म। अस्य पितरौ के बि छेत्री सुशीला छेत्री च पादकन्दुकक्रीडकौ आस्ताम्।

१. सुनिल् छेत्री कुत्र जातः ?
२. कस्मिन् वर्षे अजायत ?
३. अस्य पितरौ कौ ?
४. एषः अगस्त् मासस्य कस्मिन् दिनाङ्के जन्म प्राप्तम् ?
५. माता च पिता च - एकपदं लिखतु।

रिक्तस्थाने उचितसंख्यां लिखतु ।

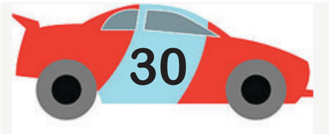

....

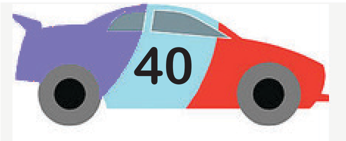

....

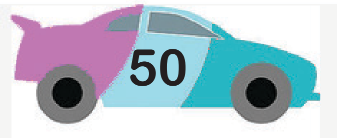

....

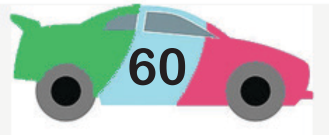

....

९०, ६०,
३०, १००, ७०,
४०, ५०, ८०

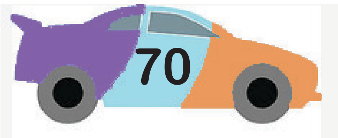

....

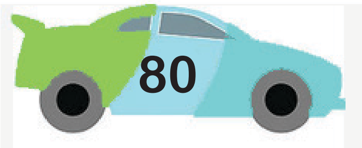

....

....

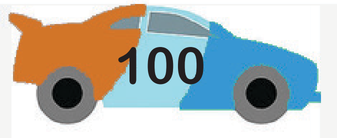

....

पदानाम् अर्थं लिखतु ।

तनुः ....
विजेता ....
जनकः ....
केदारः ....
कुसुमम् ....

अमरकोशः

नायकः - अधिभूर्नायको नेता प्रभुः परिवृढोऽधिपः ।

धातुरूपाणि

डुकृञ् (करणे) धातुः परस्मैपदी लङ्

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमपुरुषः	अकरोत्	अकुरुताम्	अकुर्वन्
मध्यमपुरुषः	अकरोः	अकुरुतम्	अकुरुत
उत्तमपुरुषः	अकरवम्	अकुर्व	अकुर्म ।

नामरूपाणि

ऋकारान्तः पुल्लिङ्गः पितृ शब्दः

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	पिता	पितरौ	पितरः
सं.प्रथमा	हे पितः	हे पितरौ	हे पितरः
द्वितीया	पितरम्	पितरौ	पितॄन्
तृतीया	पित्रा	पितृभ्याम्	पितृभिः
चतुर्थी	पित्रे	पितृभ्याम्	पितृभ्यः
पञ्चमी	पितुः	पितृभ्याम्	पितृभ्यः
षष्ठी	पितुः	पित्रोः	पितॄणाम्
सप्तमी	पितरि	पित्रोः	पितृषु ।

शब्दकोशः

पदम्	संस्कृतम्	मलयालम्	आङ्गलम्	कन्नटा
अवस्था	स्थितिः	അവസ്ഥ	Condition	ಸ್ಥಿತಿ
अविलम्बम्	विना विलम्बम्	താമസി-യാതെ	Without delay	ತಡ ಮಾಡದೆ
अशक्तः	दुर्बलः	അശക്തൻ	Weak	ದುರ್ಬಲ
क्रीडितुम्	खेलितुम्	കളിക്കു-ന്നതിന്	To play	ಆಟ ಆಡಲು
जेता	विजयी	വിജയി	Winner	ವಿಜೇತ
दुःखितः	खिन्नः	ദുഃഖിതൻ	One who is sad	ದು:ಖಿತನಾದವನು
निस्सहायाः	सहायरहिताः	നിസ്സഹായർ	Helpless	ಅಸಹಾಯಕ
परिशीलकः	प्रशिक्षकः	പരിശീലകൻ	Trainer	ತರಬೇತುದಾರ
पादकन्दुक-क्रीडा	फुट्बोल् क्रीडा	ഫുട്ബോൾ	Football play	ಫುಟ್ಬಾಲ್ ಆಟ
पिता	जनकः	അച്ഛൻ	Father	ತಂದೆ
पुरस्कारः	सम्मानः	സമ്മാനം	Gift	ಪುರಸ್ಕಾರ
प्रतिबन्धः	प्रतिरोधः	തടസ്സം	Obstacle	ಅಡಚಣೆ
प्रयत्नः	परिश्रमः	പ്രയത്നം	Effort	ಪ್ರಯತ್ನ
प्रोत्साहनम्	प्रचोदनम्	പ്രോത്സാഹി-പ്പിക്കൽ	Encoura-gement	ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನೆ

पदम्	संस्कृतम्	मलयालम्	आङ्गलम्	कन्नटा
बान्धवाः	बन्धुजनाः	ബന്ധുക്കൾ	Relatives	ಬಂಧುಗಳು
मातामही	मातुः माता	അമ്മയുടെ അമ്മ	Grand Mother	ಅಜ್ಜಿ
रोगः	व्याधिः	രോഗം	Disease	ರೋಗ
विश्वम्	जगत्	ലോകം	World	ಲೋಕ
वृद्धिः	अभिवृद्धिः	വളർച്ച	Growth	ಪ್ರಗತಿ
शरीरम्	तनुः	ശരീരം	Body	ಶರೀರ
सन्तुष्टाः	संप्रीताः	സന്തുഷ്ടർ	Happy	ಸಂತೋಷವಾಗಿರುವವರು
सोढ्वा	सहनं कृत्वा	സഹിച്ചിട്ട്	Having tolerated	ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು

अधिगताः अंशाः

चित्रानुसारम् अयोजयत्।
लट्, लङ्, लृट् रूपाणि अलिखत्।
पादटिप्पणीम् अलिखत्।
खण्डिकां पठित्वा प्रश्नानानाम् उत्तरम् अलिखत्।
उचितां संख्याम् अलिखत्।

कठिनप्रयत्नेन दृढनिश्चयेन स्थिरोत्साहेन च जीवितविजयं प्राप्तवान् भवति एब्रहां लिङ्कण्। तं महोदयमधिकृत्य चर्चां करोतु।

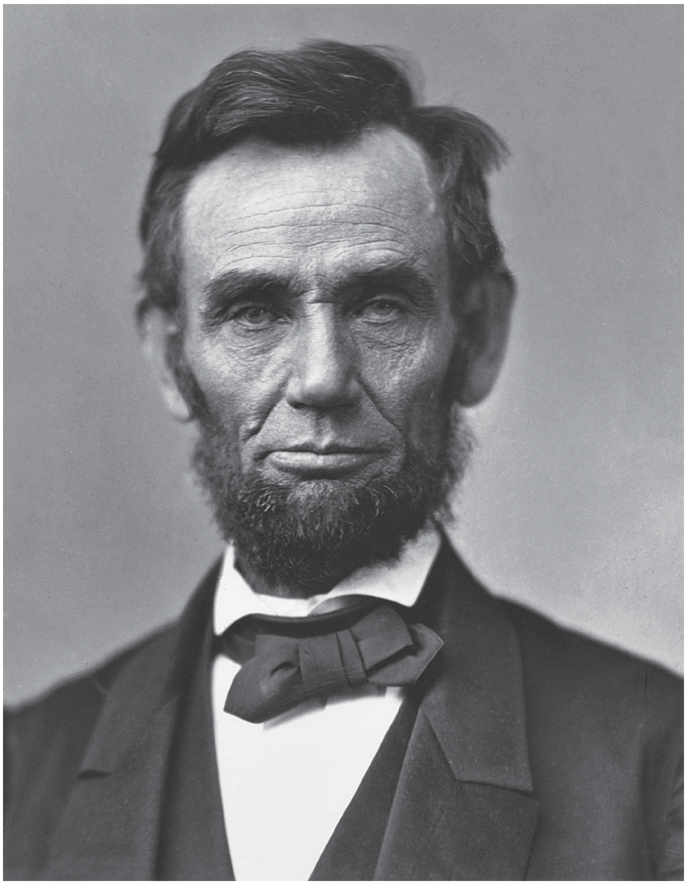

अष्टमः पाठः

बाबा साहेब् अम्बेद्कर्

स्थिरा भवति विद्या तु
नक्षत्राणि यथात्र खे ।
खद्योतकल्पा भवति
धनजाभा चलाचला ॥

(भीमाम्बेद्कर् शतकम्)

यथा आकाशे नक्षत्राणि तथा विद्या अपि अत्र स्थिरा भवति। धनजाभा तु खद्योतकल्पा इव चलाचला भवति। चर्चां कुर्वन्तु।

अम्बेद्कर् बाल्यादेव वाचने मग्नः आसीत्। पिता तस्य वाचनशीलं प्रोत्साहयितुम् ऐच्छत्। तदर्थं पुस्तकानि क्रेतुं धनम् अददात्। अस्य बालस्य धिषणाशक्तिं विज्ञाय बरोडा महाराजः उन्नतविद्याभ्यासाय तं विदेशराज्यम् प्रेषितवान्। अध्ययनवेलायामपि द्विसहस्राधिकानि पुस्तकानि क्रीत्वा अम्बेद्कर् महाशयः पठितवान् इति विस्मयावहः भवति। कालान्तरे अयं धनतत्त्वशास्त्रादिषु विविधविषयेषु गवेषणबिरुदं प्राप्तवान्।

विद्याभ्यासानन्तरं भारतं प्रत्यागतोऽयं समाजोद्धारणप्रवर्तनेष्वपि निरतोऽभवत्। स एव मनीषी पश्चात् भारतराज्याङ्गस्य शिल्पी चाभवत्। आधुनिकभारतशिल्पिषु प्रथमगणनीयस्यास्य पूर्णनाम डो भीमरावु रांजि अम्बेद्कर् इति भवति। भारतस्य प्रथमः नियम-नीतिन्यायसचिवश्च भवति अयं मनीषी। १९९० तमे वर्षे भारतरत्नपुरस्कारेण सम्मानितोऽयं सर्वदा स्मर्यते।

पदच्छेदः

प्रत्यागतोऽयम्	-	प्रत्यागतः + अयम्
निरतोऽभवत्	-	निरतः + अभवत्
स एव	-	सः + एव

विग्रहः

धिषणाशक्तिः	-	धिषणा एव शक्तिः।
धनजाभा	-	धनात् जायते इति धनजा, धनजा एव आभा धनजाभा।

पठनप्रवर्तनानि

मौलाना अबुल् कलाम् आसाद् महोदयमधिकृत्य सूचनानुसारं लघुटिप्पणीं लिखतु ।

अम्बेद्कर् महोदयस्य, स्वामी विवेकानन्दस्य च प्रतिभां नैपुणीं चाधिकृत्य चर्चां कुर्वन्तु । टिप्पणीं लिखतु ।

सूचनाः - विश्वप्रसिद्धिः, उपरिपठनम्, समाजोद्धारणम्, वाचनम्, तत्त्वचिन्ता ।

उदाहरणानुसारं वाक्यानि निर्मातु ।

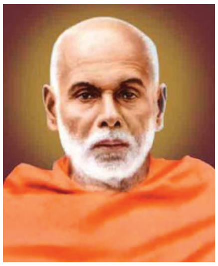

यथा - श्रीनारायणगुरुदेवः १८५६
श्रीनारायणगुरुदेवः षट्पञ्चाशदधिकाष्टशतोत्तरसहस्रतमे वर्षे जनिम् अलभत ।

श्रीशङ्कराचार्यः - ७८८

....

अय्या वैकुण्ठस्वामी - १८०९

....

अय्यङ्कालिः - १८६३

....

खण्डिकां पठित्वा प्रश्नान् निर्मातु ।

अम्बेदक्कर् महाशयः

अम्बेद्कर् महाशयः १८९१ तमे वर्षे एप्रिल् मासस्य १४ दिनाङ्के जनिम् अलभत । रांजी मलोजी सक्पाल्, भीमाभायी सक्पाल् च अस्य पितरौ स्तः । भारतस्य प्रथमः नियममन्त्री अभवदयम् । १९५६ तमे वर्षे डिसम्बर् ६ दिनाङ्गे सोऽयं दिवङ्गतः ।

यथा – अम्बेद्कर् महाशयः कदा जनिमलभत ?

महात्मनां नामानि यथोचितं लिखतु ।

(सहोदरन् अय्यप्पन्, चट्टम्पिस्वामी, वाग्भटानन्दस्वामी, वक्कम् अब्दुल् खादर् मौलवी, चावरयच्चन्)

....

....

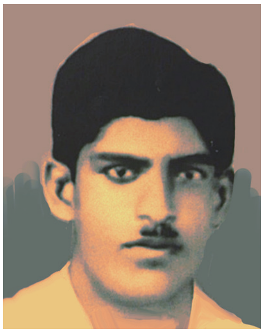

....

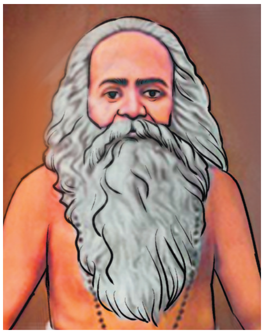

....

....

पदानाम् अर्थं लिखतु ।

मग्नः ....

मनीषी ....

जन्मवर्षः ....

योगदानम् ....

संस्कृतिः ....

अमरकोशः

धनम् - द्रव्यं वित्तं स्वापतेयं रिक्थमृक्थं धनं वसु।

धातुरूपाणि

भू (सत्तायाम्) धातुः परस्मैपदी विधिलिङ्

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमपुरुषः	भवेत्	भवेताम्	भवेयुः
मध्यमपुरुषः	भवेः	भवेतम्	भवेत
उत्तमपुरुषः	भवेयम्	भवेव	भवेम

नामरूपाणि

नकारान्तः पुल्लिङ्गः राजन् शब्दः

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	राजा	राजानौ	राजानः
सं.प्रथमा	हे राजन्	हे राजानौ	हे राजानः
द्वितीया	राजानम्	राजानौ	राज्ञः
तृतीया	राज्ञा	राजभ्याम्	राजभिः
चतुर्थी	राज्ञे	राजभ्याम्	राजभ्यः
पञ्चमी	राज्ञः	राजभ्याम्	राजभ्यः
षष्ठी	राज्ञः	राज्ञोः	राज्ञाम्
सप्तमी	राज्ञि, राजनि	राज्ञोः	राजसु

शब्दकोशः

शब्दः	संस्कृतम्	मलयालम्	आङ्गलेयम्	कन्नटा
ऐच्छत्	इच्छति स्म	ആഗ്രഹിച്ചു	Wished	ಆಗ್ರಹಿಸಿದರು
कालान्तरे	पश्चात् काले	പിന്നീട്	Thereafter	ನಂತರ
धिषणाशक्तिः	बुद्धिशक्तिः	ബുദ്ധിശക്തി	Intelligence	ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ
प्रत्यागतः	प्रत्यागतवान्	തിരിച്ചുവന്നു	Returned	ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದ
मग्नः	निमग्नः	മുഴുകിയവൻ	Involved	ಮಗ್ನ
मनीषी	धीमान्	ബുദ്ധിമാൻ	Wise	ಬುದ್ಧಿವಂತ
विस्मयावहः	विस्मयकरः	വിസ്മയകരം	Amazing	ಅದ್ಭುತ
सर्वदा	सदा	എല്ലായ്പോഴും	Always	ಯಾವಾಗಲೂ
स्मर्यते	स्मरणं करोति	ഓർക്കുന്നു	Remember	ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು

अधिगताः अंशाः

चर्चां कृत्वा टिप्पणीम् अलिखत्।

जीवनचरितं व्यरचयत्।

वर्षाणि अक्षरैः अलिखत्।

खण्डिकां पठित्वा प्रश्नान् अरचयत्।

महात्मनां नामानि अलिखत्।

अनुबन्धः

अधिकवाचनांशः

कृतिः	कर्ता	प्रकाशकः	वर्षः
भीमायनम्	दुर्गाबाई व्याम्, सुभाष् व्याम्, श्रीविद्या नटराजन्, एस् आनन्द्	नवयान्	२०११
भीमाम्बेद्कर् शतकम्	शान्तिभिक्षुशास्त्री	राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थान्	२०१२
अम्बेद्कर् दर्शनम्	बालदेवसिंहमेहरा	देवेष् पब्लिक्केषन्	

चित्रं वर्णैः लिम्पतु। श्लोकम् उच्चैः पठतु।

दशकूपसमा वापी दशवापीसमो ह्रदः ।
दशह्रदसमः पुत्रो दशपुत्रसमो द्रुमः ॥

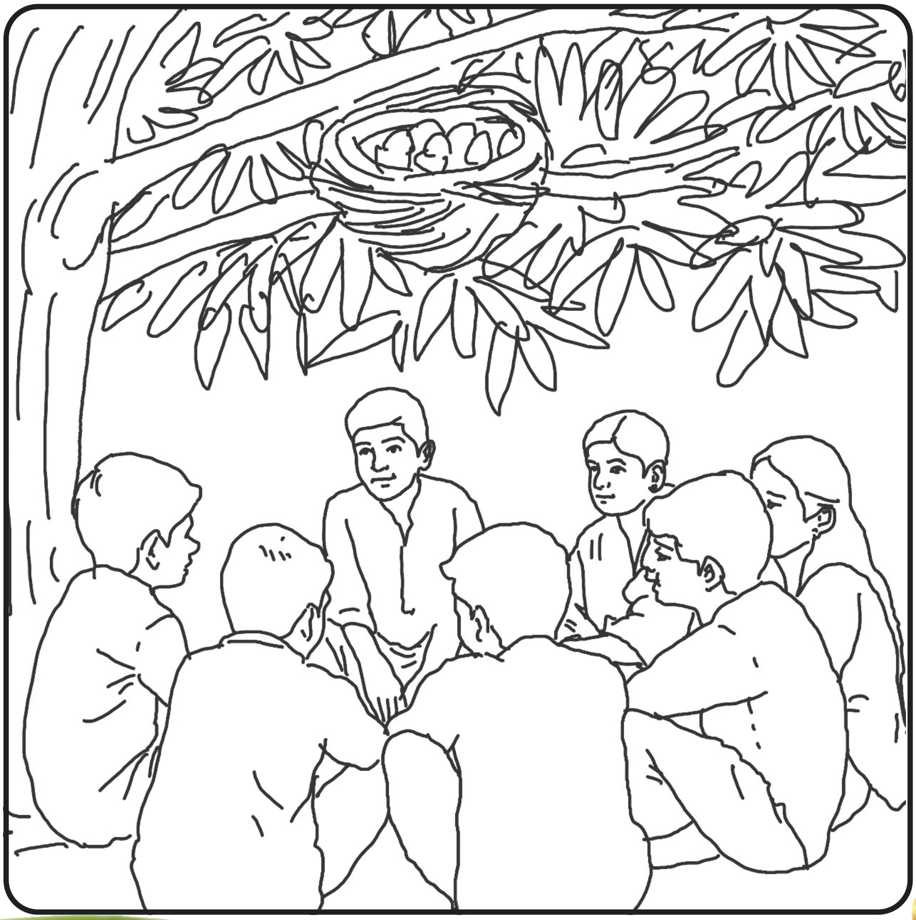

एककम् ४

जीवनं भुवनम्

प्रकृतिः नानाविधैः भूविभवैः समलङ्कृता भवति। वैविध्यपूर्णानाम् एतेषां विभवानां परिपालने मानवाः दत्तश्रद्धाः भवेयुः। सर्वप्रकारैः समृद्धा इयं प्रकृतिः अस्माकं जीवनं भवति। प्रकृतिं संरक्षयामः, प्रकृत्या सह जीवनं कुर्मश्च। एककेऽस्मिन् 'अग्रे गच्छामः', 'वदाम किम्' इति पाठद्वयं समायोजितं भवति।

नवमः पाठः

अग्रे गच्छामः

चित्रस्य विशकलनं कृत्वा स्वमतं वदतु।

साहित्ये अन्यतमा अतुल्या च एका कला भवति प्रभाषणम्। तेन मानवानां जीवने परिवर्तनं साध्यम्। प्रभाषणं मानवहृदयावर्जकं, परिवर्तनात्मकम् आर्द्रताजनकं च भवति। महात्मनां प्रभाषणानि समूहिकपरिष्करणे नितरां स्वाधीनं कुर्वन्ति। एकं प्रभाषणं श्रृणुमः।

नमः सभायै,

प्रिय मित्राणि ! अद्य अहं प्रकृतिविभवानां सदुपयोगः इति विषयम् अधिकृत्य किञ्चित् वक्तुम् इच्छामि। परितो विद्यमाना स्थितिः एव परिस्थितिरिति व्यवह्रियते। सा एव परिस्थितिः मानवानाम् अपि जीवनस्य आधारभूता भवति। अस्मान् परितः विद्यमानाः प्रकृतिविभवाः सार्वकालिकाः इति यूयं चिन्तयथ किम् ?

मानवराशेः सुस्थितये प्रकृतिविभवाः महत् स्थानमावहन्ति। ते विभवाः भवन्ति – भूमिः, वायुः, तेजः, जलं, वृक्षलतादयः । विभवानामेतेषां सम्यगुपयोगः एव मानवानां प्रगतेः कारणं भवति, नो चेत् मानवराशेः सर्वनाशं भवेत्। मृत्-जल-वायुमलिनीकरणादीनि प्रकृतिं नाशयन्ति, कालान्तरे परिस्थितेः सर्वनाशोऽपि भवेत्। अतः प्रकृतेः संरक्षणं पोषणं च मनुष्याणाम् अस्माकं कर्तव्यं भवति। अस्माकं पूर्वजाः एतान् विभवान् यथायोग्यं परिपालितवन्तः इत्यस्मात् अधुनापि एतान् यथेष्टम् उपयोक्तुं शक्नुमः। वयमपि प्रकृतेः संरक्षकाः भवामः, अग्रे गच्छामः च। प्रशस्तजैवशास्त्रज्ञेन एम् एस् स्वामिनाथमहोदयेन एवम् उक्तमस्ति – "मानवानां प्रगत्यै सम्यक् जीवनाय च प्रकृतिविभवाः अवश्यं संरक्षणीयाः" इति।

अत एव उच्यते -

प्रकृतिर्जननी सैव
सर्वान् सम्पोषयत्यहो।
मातृवत् पालनीया सा
प्रकृतिं विना न जीवनम् ॥

अतः मानवाः वयं प्रकृतेः संरक्षकाः भवाम इत्युक्त्वा अहं विरमामि। धन्यवादाः।

पदच्छेदः

सर्वनाशोऽपि	-	सर्वनाशः + अपि
अत एव	-	अतः + एव
प्रकृतिर्जननी	-	प्रकृतिः + जननी
इत्युक्त्वा	-	इति + उक्त्वा

विग्रहः

मानवराशिः	-	मानवानां राशिः।
सुस्थितये	-	शोभना स्थितिः सुस्थितिः, तस्यै।

पठनप्रवर्तनानि

चित्रस्य आशयानुसारं भित्तिपत्रिकां रचयतु ।

....

....

....

....

उदाहरणानुसारं लिखतु ।

उदा - **वृक्षस्य** नाम अश्वत्थः । (वृक्षः)

.... नाम अभिज्ञानशाकुन्तलम् । (ग्रन्थः)
.... नाम जि.एच्. एस् वेल्लार्मला । (विद्यालयः)

उदा - **मानवानां** वासस्थानं भवति भूमिः । (मानवाः)

.... वासस्थानं भवति वनम् । (सिंहाः)
.... वासस्थानं भवति उद्यानम् । (शलभाः)

आगामिनि काले परिस्थितिः कीदृशी भविष्यति इति विषयमधिकृत्य संगोष्ठिं प्रचालयतु । टिप्पणीं लिखतु ।

सूचनाः –

- भूविभवाः
- तेषाम् उपयोगाः
- विविधानि मलिनीकरणानि
- प्रकृतिक्षोभाः
- जलोप्लवाः
- समुद्रक्षोभाः
- ऊर्जदौर्लभ्यम्

प्रकृतिम् अधिकृत्य उद्धरणीः (मुद्रावाचकम्) रचयतु । सम्पुटं निर्मातु ।

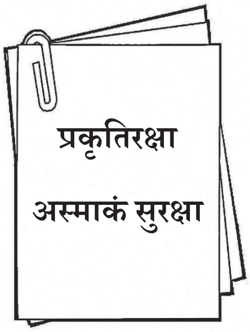

पदानाम् अर्थं लिखतु ।

अमरकोशः

वायुः - श्वसनः स्पर्शनो वायुर्मातरिश्वा सदागतिः ।

नामरूपाणि

दकारान्तः त्रिषु लिङ्गेषु समानः युष्मद् शब्दः

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	त्वम्	युवाम्	यूयम्
द्वितीया	त्वाम्, त्वा	युवाम्, वा	युष्मान्, वः
तृतीया	त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः
चतुर्थी	तुभ्यम्, ते	युवाभ्याम्, वाम्	युष्मभ्यम्, वः
पञ्चमी	त्वत्	युवाभ्याम्	युष्मत्
षष्ठी	तव, ते	युवयोः, वाम्	युष्माकम्, वः
सप्तमी	त्वयि	युवयोः	युष्मासु ।

धातुरूपाणि

इष (इच्छायाम्) धातुः परस्मैपदी लट्

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमपुरुषः	इच्छति	इच्छतः	इच्छन्ति
मध्यमपुरुषः	इच्छसि	इच्छथः	इच्छथ
उत्तमपुरुषः	इच्छामि	इच्छावः	इच्छामः ।

शब्दकोशः

पदम्	संस्कृतम्	मलयालम्	आङ्गलेयम्	कन्नटा
आधारभूता	अधिकरणभूता	അടിസ്ഥാ-നമായത്	Base	ಆಧರಿಸಿ
प्रकृतिविभवाः	प्रकृत्याः विभवाः	പ്രകൃതി വിഭവങ്ങൾ	Natural resources	ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ
प्रगतिः	पुरोगतिः	പുരോഗതി	Progress	ಪ್ರಗತಿ
मानवराशिः	मनुष्यसमूहः	മനുഷ്യ സമൂഹം	Society	ಮಾನವ ಸಮಾಜ
वक्तुम्	भाषितुम्	പറയു-ന്നതിന്	To talk	ಹೇಳಲು
सदुपयोगः	सम्यगुपयोगः	നല്ല ഉപയോഗം	Proper use	ಅದು ಉಪಯೋಗ

अधिगताः अंशाः

आशयानुसारं भित्तिपत्रिकाम् अरचयत्।
विभक्त्यनुसारं वाक्यानि अपूरयत्।
लघुटिप्पणीम् अलिखत्।
मुद्रावाक्यं विरचय्य टिप्पणीम् अलिखत्।

चित्रं निरीक्ष्य आशयं वदतु।

दशमः पाठः

वदाम किम् ?

अत्र निलीनः कः ?

तस्य चित्रं रचयतु ।

आ	ल	ष	रः
ट	ज	क	ऋ
ण	वा	म	पु
दि	इ	द	ल

प्रहेलिकाः मानसोल्लासाय बौद्धिकविकासाय च सहायिकाः भवन्ति । छात्राः प्रहेलिकाः पठित्वा अन्वेषणतत्पराः भवेयुः । एतदर्थमुपकारकः भवति अयं पाठः ।

वृक्षस्याग्रे फलं दृष्टं
फलाग्रे वृक्ष एव च।
अकारादि सकारान्तं
यो जानाति स पण्डितः॥

मेघश्यामोऽस्मि नो कृष्णो
महाकायो न पर्वतः।
बलिष्ठोऽस्मि न भीमोऽस्मि
कोऽस्म्यहं नासिकाकरः॥

अस्ति कुक्षिः शिरो नास्ति
बाहुरस्ति निरङ्गुलिः ।
अपदो नरभक्षी च
यो जानाति स पण्डितः ॥

पदच्छेदः

वृक्षस्याग्रे	-	वृक्षस्य + अग्रे
मेघश्यामोऽस्मि	-	मेघश्यामः + अस्मि
कोऽस्म्यहम्	-	कः + अस्मि + अहम्
बाहुरस्ति	-	बाहुः + अस्ति

विग्रहः

मेघश्यामः	-	मेघ इव श्यामः।
महाकायः	-	महान् कायः यस्य सः।
निरङ्गुलिः	-	निर्गताः अङ्गुल्यः यस्मात् सः।

पठनप्रवर्तनानि

प्रहेलिकाः चित्रैः सह योजयतु।

१. 'न'तस्यादिर्न तस्यान्तो
मध्ये यस्तस्य तिष्ठति।
ममाप्यस्ति तवाप्यस्ति
यो जानाति स पण्डितः॥

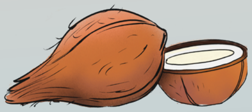

२. वृक्षाग्रवासी न च पक्षिराजः
त्रिनेत्रधारी न च शूलपाणिः
त्वग्वस्त्रधारी न च सिद्धयोगी
जलं च धत्ते न घटो न मेघः॥

३. अपदो दूरगामी च
साक्षरो न च पण्डितः।
अमुखः स्फुटवक्ता च
यो जानाति स पण्डितः॥

प्रहेलिकाः सञ्चित्य सम्पुटं निर्मातु।

सूचनानुसारं लिखतु।

यथा -	सः छात्रः अस्ति।	अहं छात्रः अस्मि।
	सः केरलीयः अस्ति।	....
	सः देशभक्तः अस्ति।	....
	सा उत्तमा अस्ति।	अहम् उत्तमा अस्मि।
	सा संस्कृतज्ञा अस्ति।	....
	सा भारतीया अस्ति।	....

प्रहेलिकां पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखतु।

कस्तूरी जायते कस्मात्
को हन्ति करिणां कुलम्।
किं कुर्यात् कातरो युद्धे
मृगात् सिंहः पलायते॥

1. कस्मात् कस्तूरी जायते ?
2. कः करिणां कुलं हन्ति ?
3. कातरः युद्धे किं कुर्यात् ?
4. वनराजः कः ?
5. हरिणः इत्यस्य समानपदं प्रहेलिकायाः चित्वा लिखतु।

पदानाम् अर्थं लिखतु।

अमरकोशः

दर्पणः - दर्पणे मुकुरादर्शौ।

नामरूपाणि

उकारान्तः पुल्लिङ्गः बाहु शब्दः

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमा	बाहुः	बाहू	बाहवः
सं.प्रथमा	हे बाहो	हे बाहू	हे बाहवः
द्वितीया	बाहुम्	बाहू	बाहून्
तृतीया	बाहुना	बाहुभ्याम्	बाहुभिः
चतुर्थी	बाहवे	बाहुभ्याम्	बाहुभ्यः
पञ्चमी	बाहोः	बाहुभ्याम्	बाहुभ्यः
षष्ठी	बाहोः	बाह्वोः	बाहूनाम्
सप्तमी	बाहौ	बाह्वोः	बाहुषु।

धातुरूपाणि

जन् (प्रादुर्भावे) धातुः आत्मनेपदी लट् ।

	एकवचनम्	**द्विवचनम्**	**बहुवचनम्**
प्रथमपुरुषः	जायते	जायेते	जायन्ते
मध्यमपुरुषः	जायसे	जायेथे	जायध्वे
उत्तमपुरुषः	जाये	जायावहे	जायामहे ।

शब्दकोशः

पदम्	संस्कृतम्	मलयालम्	आङ्गलेयम्	कन्नटा
अङ्गुली	करशाखा	വിരൽ	Finger	ಬೆರಳು
कुक्षिः	उदरः	ഉദരം	Stomach	ಹೊಟ್ಟೆ
पण्डितः	विद्यासम्पन्नः	പണ്ഡിതൻ	Scholar	ಪಂಡಿತ
शिरः	शीर्षम्	തല	Head	ತಲೆ
मृगः	हरिणः	മാൻ	Deer	ಜಿಂಕೆ
कातरः	भीरुः	ഭീരു	Coward	ಹೇಡಿ
अपदः	पादरहितः	കാലില്ലാ-ത്തവൻ	Legless	ಕಾಲಿಲ್ಲದವನು
मेघश्यामः	कृष्णवर्णः	മേഘ-വർണ്ണൻ	As blue as the cloud	ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದವ
महाकायः	बृहत्कायः	ഭീമാകാരൻ	Gigantic	ದೈತ್ಯಾಕಾರದ
बलिष्ठः	शक्तः	ശക്തൻ	Strong	ಬಲವಂತ
नासिकाकरः	शुण्डाकरः	തുമ്പിക്കൈ-യുള്ള	Having trunk	ಸೊಂಡಿಲಿರುವ

अधिगताः अंशाः

प्रहेलिकानुसारं चित्राणि अयोजयत् ।
प्रहेलिकाः सञ्चित्य सम्पुटं व्यरचयत् ।
अस् धातोः उत्तमपुरुषरूपाणि अलिखत् ।
प्रहेलिकाः पठित्वा उत्तरम् अलिखत् ।

अनुबन्धः

अधिकवाचनांशः

ബാലപ്രബോധനം

വെള്ളം ജടാന്തേ ബിഭ്രാണം
വെള്ളിമാമലവിഗ്രഹം
വെള്ളൂരമർന്ന ഗൗരീശ-
മുള്ളിലൻപൊടു ചിന്തയേ! (1)

കർതൃകർമ്മക്രിയാഭേദം
വിഭക്ത്യർത്ഥാന്തരങ്ങളും
ഭാഷയായിഹ ചൊല്ലുന്നേൻ
ബാലാനാമറിവിന്നഹം (2)

ശബ്ദം രണ്ടുവിധം പ്രോക്തം
തിങന്തഞ്ച സുബന്തവും
രണ്ടു ജാതി സുബന്തേ ചാ-
പ്യജന്തം ച ഹലന്തവും. (3)

ലിംഗം മുമ്മൂന്നു രണ്ടിന്നും
വരും പുല്ലിംഗമാദിയിൽ
സ്ത്രീലിംഗം മദ്ധ്യഭാഗേ സ്യാ-
ദൊടുക്കത്തു നപുംസകം. (4)

വൃക്ഷോ ജായാ കുണ്ഡമിതി
രൂപഭേദമജന്തകേ
ഗോധുക് പൂർവ്വമുപാനച്ച
വാർശബ്ദോപി ഹലന്തകേ. (5)

അന്തങ്ങളറിയാമിത്ഥം
പ്രഥമൈകവചനങ്ങളാൽ,
അജന്തേഷു, ഹലന്തേഷു
ബഹ്വർത്ഥവചനങ്ങളാൽ. (6)

അകാരാന്താദിയായുള്ള
ശബ്ദങ്ങൾക്കു യഥോചിതം
വിഭക്തിഭേദാദർത്ഥങ്ങൾ
ചൊല്ലുന്നു പല ജാതിയും (7)

പ്രഥമാ ച ദ്വിതീയാ ച
തൃതീയാ ച ചതുർത്ഥ്യപി
പഞ്ചമീ ഷഷ്ഠിയും സപ്ത-
മ്യേവമേഴു വിഭക്തികൾ (8)

ഇവറ്റിന്നിഹ വെവ്വേറെ
മുമ്മൂന്നു വചനം വരും
ഏകദ്വിബഹുമുമ്പായി
വചനം മൂന്നിഹ ക്രമാൽ (9)

ഒരുത്തനിരുപേർ പിന്നെ-
പ്പലരെന്നർത്ഥമായ് വരും.
പ്രഥമായാ ഭേദമത്രേ
മുറ്റും സംബോധനാഭിധാ (10)

അതെന്നു പ്രഥമയ്ക്കർത്ഥം
ദ്വിതീയയ്ക്കതിനെപ്പുനഃ
അതിനോടതിലേയ്ക്കെന്നും
ദ്വിതീയയ്ക്കർത്ഥമായ് വരും (11)

തൃതീയാ ഹേതുവായിട്ടു
കൊണ്ടാലോടൂടെയെന്നപി.
ആയിക്കൊണ്ടു ചതുർത്ഥീ ച
സർവ്വത്ര പരികീർത്തിതാ (12)

അതിങ്കൽനിന്നുപോക്കെക്കാൾ
ഹേതുവായിട്ടു പഞ്ചമി.
ഇക്കുമിന്നുമുടെ ഷഷ്ഠി-
ക്കതിന്റെ വെച്ചുമെന്നപി (13)

അതിങ്കലതിൽവെച്ചെന്നും
വിഷയം സപ്തമീ മതാ.
വിഭക്ത്യാർത്ഥങ്ങളീവണ്ണം
ചൊല്ലുന്നൂ പലജാതിയും (14)

വൃക്ഷസ്തിഷ്ഠത്യസൗ വൃക്ഷം
നിൽക്കുന്നു; വൃക്ഷമാശ്രയേ,
വൃക്ഷത്തെയാശ്രയിക്കുന്നേൻ;
വൃക്ഷേണ ദ്വിരദോ ഹതഃ. (15)

വൃക്ഷത്താലാന കൊല്ലപ്പെട്ടി
ന്നീ വണ്ണം തൃതീയയും;
നമശ്ചകാര വൃക്ഷായ
ശാഖാസംരുദ്ധഭാസ്വതേ. (16)

നമസ്കരിച്ചേൻ വൃക്ഷത്തി
ന്നായിക്കൊണ്ട് ചതുർത്ഥ്യപി;
വൃക്ഷാഗ്രാത് കുസുമം ഭ്രഷ്ടം,
വൃക്ഷാഗ്രത്തിങ്കൽ നിന്നഥ (17)

പൂവീണെന്നഥ വൃക്ഷസ്യ
ശാഖാ ചാത്യന്തമുന്നതാ,
വൃക്ഷത്തിന്റെ കൊമ്പുമേറ്റ
മുയർന്നെന്നതു ഷഷ്ഠ്യപി (18)

പക്ഷീ വൃക്ഷേ സ്ഥിതഃ, പക്ഷി
വൃക്ഷത്തിങ്കലിരുന്നിതു
ഹേ വൃക്ഷ, ത്വം കമ്പസേ,
കിമിതി സംബോധനാപി ച (19)

എടോ വൃക്ഷം നീ ചലിക്കുന്ന
തെന്തിതീവണ്ണമൊക്കവേ;
സംബോധനാ നിർണ്ണയാർത്ഥം
ഹേ ശബ്ദം കൂടെ യുജ്യതേ (20)

പദച്ഛേദം ചെയ്തു മുൻപേ
വിഭക്തികളറിഞ്ഞുടൻ (21)

അങ്ങുമിങ്ങുമിരിക്കുന്ന
പദങ്ങളെ യഥാവിധി
ചേരുന്ന പടി ചേർക്കുന്ന-
തന്വയം പരികീർത്തിതം.(22)

കർത്താ കർമ്മം ക്രിയാ
മൂന്നുമന്വയത്തിങ്കൽ മുമ്പിവ
കർത്താ ചെയ്യുന്നവൻ
കർമ്മമവനിച്ഛിച്ചതായ് വരും.(23)

കർത്താവിന്നിഹ കർമ്മത്തോടു-
ള്ള ബന്ധം ക്രിയാപദം
കർത്താ പ്രഥമയാകുമ്പോൾ
ദ്വിതീയാ കർമ്മമായ്വരും.(24)

തിങന്തം ക്രിയയായീടും
ചിലേടത്തു സുബന്തവും
തൃതീയ കർത്താവാകുമ്പോൾ
കർമ്മം പ്രഥമയായ്വരും(25)

സുബന്തം വാ തിങന്തം
വാ ക്രിയാ തത്രാത്മനേപദം

തൃതീയാ കർത്താവായീടും
ഭാവേ കർമ്മങ്ങളില്ലപോൽ.(26)

സുബന്തം താൻ തിങന്തം താന-
തിങ്കൽ ക്രിയയായ് വരും
കർത്താവിലഥ കർമ്മത്തി
ലഥ ഭാവത്തിലും തഥാ (27)

മൂന്നുജാതിവരും തത്ര
ചൊല്ലാം കർത്താവിലുള്ളത്:
കിരാതോ ഹരിണം ജഘ്നേ,
കർത്തൃകർമ്മക്രിയാഃ ക്രമാത്.(28)

കിരാതൻ മാനിനെക്കൊന്നു,
കിരാതേന മൃഗോ ഹതഃ,
കിരാതനാൽ മൃഗം കൊല്ല
പ്പെട്ടു,വെന്നിതു കർമ്മണി,(29)

താമ്രചൂഡൈരകൂജീതി,
നൽപ്പൂങ്കോഴികളാലിഹ
കൂകുന്നെന്നുള്ളതുണ്ടായീ
ഭാവത്തിങ്കലിവണ്ണമാം.(30)

കാണുന്നിതേകവചനം
ഭാവത്തിങ്കൽ ക്രിയാപദം
സുബന്തംക്രിയയാകുമ്പോൾ
ഭാവത്തിങ്കൽനപുംസകം.(31)

വിശേഷേണ വിശേഷങ്ങ-
ളറിഞ്ഞീടുക സർവ്വതഃ
വിശേഷ്യം തു പ്രധാനം സ്യാദ്
അപ്രധാനം വിശേഷണം (32)

വിശേഷ്യം ബ്രഹ്മചാരീ തു
മേഖലാജിനദണ്ഡവാൻ
മേഖലാജിനദണ്ഡങ്ങ
ളുള്ളവൻ തദ് വിശേഷണം.(33)

ഗോപാലോ ഗാം പയോ ദോഗ്ധി
യെന്നീവണ്ണം ദ്വികർമ്മകം

ഗോപാലൻ പശുവേ പാലെ
ക്കറക്കുന്നിപ്രകാരമാം.(34)

സൂര്യേ കർക്കിസ്ഥിതേ നാരീ
പ്രാസൂയത കിലാത്മജം
സൂര്യൻ കർക്കടകേ നിൽക്കും
വിഷയത്തിങ്കലംഗനാ (35)

പെറ്റു പോൽ മകനേ ചൊന്നേ-
നേവം വിഷയസപ്തമീ.
ക്രിയാവിശേഷണം ചൊല്ലാം
രാമസ്സാദരമബ്രവീത് (36)

ശ്രീരാമനാദരത്തോടുകൂടും
വണ്ണം പറഞ്ഞിത്.
ധാതു രണ്ടു വിധം പ്രോക്തം
സകർമ്മകമകർമ്മകം(37)

കൃഷ്ണോ ദിദേവ ശ്രീകൃഷ്ണൻ
ക്രീഡിച്ചെന്നതകർമ്മകം
ശ്രീകൃഷ്ണോപാലയദ്ഗാഃ
കൃഷ്ണൻ പാലിച്ചു ഗോക്കളെ (38)

സകർമ്മകമിദം പ്രോക്തം
തിങന്താംശ്ച ബ്രവീമ്യഹം.(39)

ലട്ടും ലങ്ങും ലോട്ടും ലിങ്ങും
ലിട്ടും ലുങ്ങും തഥൈവ ച
ലൃട്ടും ലൃങ്ങും ലൃട്ട് ലോട്ടും
ലകാരം പത്തിവ ക്രമാൽ.(40)

ആശീർലിങ്ങ് ലിങ്ങിലേ
ഭേദം കാലഭേദമഥോച്യതേ
ലട്ടിയക്കത്തിൽ വന്നീടും
ലങ്ങ് ലുങ്ങ് ലിട്ടുകൾ പോയതിൽ (41)

ചെയ്ക പോക വരൂതാക
എന്നിത്യാദിഷു ലിങ്ങ് ച ലോട്
ലൃങ്ങ് ലൃട്ടേ ലുട്ടു മൂന്നും
മേൽവരുന്നുള്ളവയിൽ ക്രമാൽ.(42)

നാനാധാതുഗണത്തിന്റെ
മേൽവരുന്നു ലഡാദയഃ
ഭൂസത്തായാമേധവൃദ്ധൗ
ഡുപചഷ്പാക ഏവ ച (43)

ലകാരത്തിന്നു രൂപങ്ങൾ
ഈ രണ്ടാം ധാതുഭേദതഃ
പരസ്മൈപദവും പിന്നെ
ആത്മനേപദവും തഥാ (44)

ഓരോന്നാകിലുമാം പിന്നെ
ചിലേടത്തു യഥാവിധി
ഓരോന്നിഹ വെവ്വേറെ
വർഗ്ഗം മുമ്മൂന്നു വന്നിടും.(45)

പ്രഥമഃ പുരുഷഃ പൂർവ്വം
മധ്യമ പുരുഷഃ പുനഃ
ഉത്തമഃ പുരുഷശ്ചേതി
വർഗ്ഗം മൂന്നിവ രണ്ടിലും (46)

ഓരോന്നിന്നിഹ വെവ്വേറെ
മുമ്മൂന്നു വചനം വരും
ഏകദ്വിബഹുമുമ്പായി
വചനം മൂന്നിവ ക്രമാൽ (47)

മദ്ധ്യമൻ വരുമേടത്ത്
യുഷ്മത്തുകൾ വരും ക്രമാൽ
ഉത്തമൻ വരുമേടത്തങ്ങ-
സ്മത്തുകൾ വരുന്നിതു (48)

മറ്റുള്ളേടത്തു പ്രഥമ
പുരുഷൻ വരുമെപ്പോഴും
സഃ കരോതി, ത്വം കരോഷി,
കരോമ്യഹമിതിക്രമാൽ.(49)

അവൻ ചെയ്യുന്നു, നീ ചെയ്യുന്നു,
ഞാൻചെയ്യുന്നു ഇതി ക്രമാൽ.
കുർവ്വന്തി തേ, തൗ കുരുതഃ,
സഃ കരോതി യഥാക്രമം (50)

തന്റെ തന്റെ സമത്തോടു
കൂടുമത്രേ വിഭക്തികൾ
വചനങ്ങളുമവ്വണ്ണം
തഥാ ലിംഗങ്ങളും വരും (51)

കൃഷ്ണഃ കമലപത്രാക്ഷഃ
കൃഷ്ണം കമലലോചനം,
കൃഷ്ണേന വാസുദേവേന,
കൃഷ്ണായ പരമാത്മനേ,(52)

കൃഷ്ണാൽ കമലപത്രാക്ഷാൽ,
കൃഷ്ണസ്യ കമലാപതേഃ,
കൃഷ്ണേ കമലപത്രാക്ഷേ,
ഹേ കൃഷ്ണ പുരുഷോത്തമ!(53)

കൃഷ്ണഃ കമലപത്രാക്ഷഃ,
കൃഷ്ണൗ കമലലോചനൗ,
കൃഷ്ണാഃ കമലപത്രാക്ഷാഃ
വചനങ്ങളിവണ്ണമാം. (54)

വൃക്ഷഃ കുസുമിതഃ, കാന്താ
പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാഃ
വനം കുസുമിതം ഭാതി,
ലിംഗഭേദങ്ങളിങ്ങനെ (55)

യച്ഛബ്ദം കാണുമേടത്ത്
തച്ഛബ്ദം കൂടെ വന്നിടും
ക്രിയാപദം രണ്ടും മൂന്നും
കാണുന്നേടത്തിവണ്ണമാം. (56)

ക്രിയയ്ക്കടുത്ത കർത്താവും
കർമ്മവും തത്ര കൊൾവിത്
ദ്വിതീയയ്ക്കും സപ്തമിക്കും
പിമ്പേ ക്ത്വാന്തം ല്യബന്തവും (57)

തത്ര ഗത്വാ പ്രവിശ്യേതി
തം ദൃഷ്ട്വാ പ്രേക്ഷ്യചേത്യപി.
രണ്ടു കർമ്മങ്ങളുണ്ടാകിൽ
നടുവേ സ്യാൽ ല്യബന്തവും (58)

വിദർഭവിഷയം പ്രാപ്യ
രുക്മിണീമഹരൽ പ്രഭു:
പ്രാപ്യ,സംഗമ്യ, സത്കൃത്യ,
പ്രേക്ഷ്യേത്യാദി ല്യബന്തവും. (59)

ക്ത്വാന്താഃ കൃത്വാ ച ഹത്വാ ച
നത്വാ ഗത്വാദികാസ്തഥാ
നത്വാ നമസ്കരിച്ചിട്ട്
വീക്ഷ്യ കണ്ടിട്ടിതീദൃശം (60)

വക്തും ശ്രോതും ഗ്രഹീതും വാ
തുമുന്നന്തങ്ങളേവമാം
ചതുർത്ഥ്യർത്ഥമിവറ്റിനും
തസിലന്തം യതസ്തതഃ (61)

രാജതോ വിപ്രതശ്ചേതി
പഞ്ചമ്യർത്ഥമിവറ്റിനും
കുർവ്വൻ കുർവാണയിത്യേവം
ശത്രന്തം ശാനജന്തവും (62)

ചെയ്യിയങ്ങുന്നുവെന്നേവ-
മർത്ഥഭേദമുദീരിതം
അവ്യയങ്ങളഥോച്യന്തേ
ക്ത്വാന്താശ്ചൈവ ല്യബന്തകാഃ (63)

തസ്സിലന്താസ്തുമുന്നന്താശ് -
ശനൈരുച്ചൈസ്തഥാധുനാ
അഥാഥോ തദനു ക്ഷിപ്രം
യർഹി തർഹി ച കർഹി ചിത് (64)

യദി ചേത് ബതഹന്തേതി
തുഹി ച സ്മഹവൈ പുനഃ
യദാ തദാ കഥാ ബ്രൂയാൽ
പ്രായശ്ശശ്വത് സ്ഫുടം ദ്രുതം (65)

അഹോ പൃഥക് വൃഥാ ശീഘ്രം
തത്ര യത്രാത്ര കുത്രചിത്.
ഇത്ഥം നനുദ്ധ്രുവം ചിത്ര
മപി ഖല്വേവമേവനു (66)

യഥാതഥാകഥം നാമ
ചിത്ചനാന്താദികക്രമാൽ (67)

കർത്താവിൽ ക്രിയയായാകുമ്പോൾ
കർത്താ പ്രഥമയായ്‌വരും
കർമ്മം ദ്വിതീയയായിടും
രക്ഷസ്വത്സ്മാൻ മഹേശ്വരഃ (68)

കർമ്മത്തിൽ ക്രിയയാകുമ്പോൾ
കർത്താവങ്ങു തൃതീയയാം
കർമ്മം പ്രഥമയായിടും
കൃഷ്ണേനാധാരി പർവ്വതഃ (69)

ഭാവത്തിൽ ക്രിയയാകുമ്പോൾ
കർത്താവങ്ങു തൃതീയയാം
കർമ്മമില്ലെന്നു കാണേണം
കൃഷ്ണേനാഭാവി ഗോകുലേ (70)

കർത്തര്യേവ പരസ്മൈപദമിതി
ന ച ഭാവകർമ്മണോഃ
ജ്ഞേയം ത്രിഷ്വാത്മനേപദം സ്യാത്
ഭാവേ പ്രഥമൈകവചനമേവ പുനഃ (71)

സുബന്തം ക്രിയ ചൊല്ലുന്നേൻ
ബഭൂവാൻ ഭൂതവാനഥ
ഭൂതോ ഭവ്യസ്ത്വ ധനീയോ
ഭവിതവ്യ ഇതി ത്രിഷു (72)

പൂർവ്വകാല ക്രിയാ സ്തേതാഃ
കൃത്വാ പ്രാപി വിധായ ച
പായം പായം ശനൈഃ കാര-
മപി കർത്തും പ്രയോജനം. (73)

ഔചിത്യം കൊണ്ടറിഞ്ഞീടു-
കർത്ഥഭേദങ്ങളൊക്കവേ
നവാരണ്യമഹീദേവ
കൃതിരേഷാ വിരാജതേ. (74)

अक्षरमाला

स्वराः

अ	आ	इ	ई	उ
ऊ	ऋ	ॠ	ऌ	ए
ऐ	ओ	औ	अं	अः

व्यञ्जनानि

क	ख	ग	घ	ङ
च	छ	ज	झ	ञ
ट	ठ	ड	ढ	ण
त	थ	द	ध	न
प	फ	ब	भ	म
य	र	ल	व	
श	ष	स	ह	

കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾ

പ്രിയമുള്ള കുട്ടികളേ,

നിങ്ങൾക്കുള്ള അവകാശങ്ങളെന്തെല്ലാമെന്ന് അറിയേണ്ടതില്ലേ? അവകാശങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള അറിവ് നിങ്ങളുടെ പങ്കാളിത്തം, സംരക്ഷണം, സാമൂഹികനീതി എന്നിവ ഉറപ്പാക്കാൻ പ്രേരണയും പ്രചോദനവും നൽകും. നിങ്ങളുടെ അവകാശങ്ങൾ സംരക്ഷിക്കാൻ ഇപ്പോൾ ഒരു കമ്മീഷൻ പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ട്. കേരള സംസ്ഥാന ബാലാവകാശസംരക്ഷണ കമ്മീഷൻ എന്നാണ് അതിന്റെ പേര്. എന്തെല്ലാമാണ് നിങ്ങൾക്കുള്ള അവകാശങ്ങൾ എന്നു നോക്കാം.

- സംസാരത്തിനും ആശയപ്രകടനത്തിനുമുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം
- ജീവന്റെയും വ്യക്തിസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും സംരക്ഷണം
- അതിജീവനത്തിനും പൂർണ്ണവികാസത്തിനുമുള്ള അവകാശം
- ജാതി-മത-വർഗ-വർണ്ണ ചിന്തകൾക്കതീതമായി ബഹുമാനിക്കപ്പെടാനും അംഗീകരിക്കപ്പെടാനുമുള്ള അവകാശം
- മാനസികവും ശാരീരികവും ലൈംഗികവുമായ പീഡനങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള സംരക്ഷണത്തിനും പരിചരണത്തിനുമുള്ള അവകാശം
- പങ്കാളിത്തത്തിനുള്ള അവകാശം
- ബാലവേലയിൽനിന്നും ആപൽക്കരമായ ജോലികളിൽനിന്നുമുള്ള മോചനം
- ശൈശവവിവാഹത്തിൽനിന്നുള്ള സംരക്ഷണം
- സ്വന്തം സംസ്കാരം അറിയുന്നതിനും അതനുസരിച്ച് ജീവിക്കുന്നതിനുമുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം
- അവഗണനകളിൽനിന്നുള്ള സംരക്ഷണം
- സൗജന്യവും നിർബന്ധിതവുമായ വിദ്യാഭ്യാസ അവകാശം
- കളിക്കാനും പഠിക്കാനുമുള്ള അവകാശം
- സ്നേഹവും സുരക്ഷയും നൽകുന്ന കുടുംബവും സമൂഹവും ലഭ്യമാകാനുള്ള അവകാശം

നിങ്ങളുടെ ചില ഉത്തരവാദിത്വങ്ങൾ

- സ്കൂൾ, പൊതുസംവിധാനങ്ങൾ എന്നിവ നശിപ്പിക്കാതെ സംരക്ഷിക്കുക.
- സ്കൂളിലും പഠനപ്രവർത്തനങ്ങളിലും കൃത്യനിഷ്ഠ പാലിക്കുക.
- സ്കൂൾ അധികാരികളെയും അധ്യാപകരെയും മാതാപിതാക്കളെയും സഹപാഠികളെയും ബഹുമാനിക്കുകയും അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്യുക.
- ജാതി-മത-വർഗ-വർണ്ണ ചിന്തകൾക്കതീതമായി മറ്റുള്ളവരെ ബഹുമാനിക്കാനും അംഗീകരിക്കാനും സന്നദ്ധരാവുക.

ബന്ധപ്പെടേണ്ട വിലാസം:

കേരള സംസ്ഥാന ബാലാവകാശസംരക്ഷണ കമ്മീഷൻ

ശ്രീ ഗണേഷ്, റ്റി.സി. 14/2036, വാൻറോസ് ജംങ്ഷൻ,
കേരള യൂണിവേഴ്സിറ്റി പി.ഒ, തിരുവനന്തപുരം – 34
ഫോൺ 0471 – 2326603
ഇ- മെയിൽ childrights.cpcr@kerala.gov.in, rte.cpcr@kerala.gov.in
വെബ്സൈറ്റ് : www.kescpcr.kerala.gov.in

ചൈൽഡ് ഹെൽപ്പ് ലൈൻ - 1098, ക്രൈം സ്റ്റോപ്പർ - 1090, നിർഭയ – 1800 425 1400
കേരള പൊലീസ് ഹെൽപ്പ് ലൈൻ - 0471 – 3243000/44000/45000

online ***R.T.E Monitoring : www.nireekshana.org.in***

ഭാരതത്തിന്റെ ഭരണഘടന

ഭാഗം IV ക

മൗലിക കർത്തവ്യങ്ങൾ

51 ക. മൗലിക കർത്തവ്യങ്ങൾ - താഴെപ്പറയുന്നവ ഭാരതത്തിലെ ഓരോ പൗരന്റെയും കർത്തവ്യം ആയിരിക്കുന്നതാണ് :

(ക) ഭരണഘടനയെ അനുസരിക്കുകയും അതിന്റെ ആദർശങ്ങളെയും സ്ഥാപനങ്ങളെയും ദേശീയപതാകയെയും ദേശീയഗാനത്തെയും ആദരിക്കുകയും ചെയ്യുക;

(ഖ) സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള നമ്മുടെ ദേശീയസമരത്തിന് പ്രചോദനം നൽകിയ മഹനീയാദർശങ്ങളെ പരിപോഷിപ്പിക്കുകയും പിൻതുടരുകയും ചെയ്യുക;

(ഗ) ഭാരതത്തിന്റെ പരമാധികാരവും ഐക്യവും അഖണ്ഡതയും നിലനിർത്തുകയും സംരക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുക;

(ഘ) രാജ്യത്തെ കാത്തുസൂക്ഷിക്കുകയും ദേശീയസേവനം അനുഷ്ഠിക്കുവാൻ ആവശ്യപ്പെടുമ്പോൾ അനുഷ്ഠിക്കുകയും ചെയ്യുക;

(ങ) മതപരവും ഭാഷാപരവും പ്രാദേശികവും വിഭാഗീയവുമായ വൈവിധ്യങ്ങൾക്കതീതമായി ഭാരതത്തിലെ എല്ലാ ജനങ്ങൾക്കുമിടയിൽ, സൗഹാർദവും പൊതുവായ സാഹോദര്യമനോഭാവവും പുലർത്തുക, സ്ത്രീകളുടെ അന്തസ്സിന് കുറവു വരുത്തുന്ന ആചാരങ്ങൾ പരിത്യജിക്കുക;

(ച) നമ്മുടെ സമ്മിശ്രസംസ്കാരത്തിന്റെ സമ്പന്നമായ പാരമ്പര്യത്തെ വിലമതിക്കുകയും നിലനിറുത്തുകയും ചെയ്യുക;

(ഛ) വനങ്ങളും തടാകങ്ങളും നദികളും വന്യജീവികളും ഉൾപ്പെടുന്ന പ്രകൃത്യാ ഉള്ള പരിസ്ഥിതി സംരക്ഷിക്കുകയും അഭിവൃദ്ധിപ്പെടുത്തുകയും, ജീവികളോട് കാരുണ്യം കാണിക്കുകയും ചെയ്യുക;

(ജ) ശാസ്ത്രീയമായ കാഴ്ചപ്പാടും മാനവികതയും, അന്വേഷണത്തിനും പരിഷ്കരണത്തിനും ഉള്ള മനോഭാവവും വികസിപ്പിക്കുക;

(ഝ) പൊതുസ്വത്ത് പരിരക്ഷിക്കുകയും ശപഥം ചെയ്ത് അക്രമം ഉപേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുക;

(ഞ) രാഷ്ട്രം യത്നത്തിന്റെയും ലക്ഷ്യപ്രാപ്തിയുടെയും ഉന്നതതലങ്ങളിലേക്ക് നിരന്തരം ഉയരത്തക്കവണ്ണം വ്യക്തിപരവും കൂട്ടായതുമായ പ്രവർത്തനത്തിന്റെ എല്ലാ മണ്ഡലങ്ങളിലും ഉൽക്കൃഷ്ടതയ്ക്കുവേണ്ടി അധ്വാനിക്കുക;

(ട) ആറിനും പതിനാലിനും ഇടയ്ക്ക് പ്രായമുള്ള തന്റെ കുട്ടിക്കോ തന്റെ സംരക്ഷണയിലുള്ള കുട്ടികൾക്കോ, അതതു സംഗതി പോലെ, മാതാപിതാക്കളോ രക്ഷാകർത്താവോ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനുള്ള അവസരങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുക.